

ĢENERĀLADVOKĀTES JULIANAS KOKOTES [JULIANE KOKOTT]

SECINĀJUMI,

sniegti 2008. gada 13. martā¹

I — Ievads

1. *Cour de Cassation* [Kasācijas tiesas] lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir iesniegts tankkuģa *Erika* avārijas dēļ, kas 1999. gadā notika Bretaņas piekrastē. Avārijas laikā izplūdušais mazuts piesārņoja tostarp Meskē [*Mesquer*] (turpmāk tekstā — “Meskē”) pašvaldības krastmalu, un tagad šī pašvaldība prasa *Total* koncerna uzņēmumiem atlīdzināt zaudējumus.

2. Saistībā ar to Tiesai tiek uzdoti jautājumi par Padomes 1975. gada 15. jūlija Direktīvas 75/442/EEK par atkritumiem² (turpmāk tekstā — “Atkritumu pamatdirektīva”) interpretāciju. Vispirms jānoskaidro, vai mazuts pats par sevi ir uzskatāms par atkritumiem

vai kļuva par atkritumiem negadījuma rezultātā. Vēl tiek jautāts, vai *Total* koncerna uzņēmumiem jāmaksā naftas piesārņojuma novēršanas izmaksas, jo tie ir ražojuši izplūdušo mazutu un likuši to pārvadāt ar tankkuģi.

3. Šajā sakarā jāņem vērā, ka Francija ir 1969. gada 29. novembra Starptautiskās konvencijas par civilo atbildību par naftas piesārņojuma radītajiem zaudējumiem³ ar grozījumiem, kas izdarīti ar 1992. gada Protokolu⁴ (turpmāk tekstā — “Konvencija par atbildību”), ligumslēdzēja puse, kā arī 1971. gada Starptautiskās konvencijas par Starptautiskā fonda nodibināšanu naftas piesārņojuma radīto zaudējumu kompensācijai ar grozījumiem, kas izdarīti ar 1992. gada 27. novembra Protokolu⁵ (turpmāk tekstā — “Fonda konvencija”), ligumslēdzēja puse.

1 — Oriģinālvaloda — vācu.

2 — OV L 194, 39. lpp., uz šo lietu attiecas redakcija ar grozījumiem, kas izdarīti ar Komisijas 1996. gada 24. maija Lēmumu 96/350/EK (OV L 135, 32. lpp.). Pašlaik konsolidēta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 5. aprīļa Direktīvu 2006/12/EK par atkritumiem (OV L 114, 9. lpp.).

3 — Teksts vācu valodā Vācijas *Bundesgesetzblatt*, 1975 II, 305. lpp.

4 — Protokols ir publicēts OV 2004, L 78, 32. lpp. Konvencijas pilnu tekstu var apskatīt, piemēram, tīmekļa vietnē <http://www.iopcfunds.org/npdf/Conventions%20English.pdf>.

5 — Protokols ir publicēts OV 2004, L 78, 40. lpp. Konvencijas pilnu tekstu var apskatīt, piemēram, tīmekļa vietnē <http://www.iopcfunds.org/npdf/Conventions%20English.pdf>.

II — Atbilstošās tiesību normas

2. Īpašnieks nav atbildīgs, ja viņš pierāda, ka

A — Piemērojamās starptautiskās tiesības

4. Starptautisko tiesību līmenī šajā lietā vispirms ir nozīme Konvencijai par atbildību. Šo konvenciju cita starpā ir ratificējušas 24 dalībvalstis, taču ne Kopiena⁶.

5. Konvencijas par atbildību III pantā ir ietverti noteikumi par atbildību par naftas piesārņojuma radītajiem zaudējumiem jūrā:

“1. Izņemot šā panta 2. un 3. punktā paredzētos gadījumus, kuģa īpašnieks negadījuma laikā vai, ja negadījums sastāv no atgadījumu virknes, pirmā šāda atgadījuma laikā ir atbildīgs par piesārņojuma radītajiem zaudējumiem, ko radījis kuģis negadījuma dēļ.

a) postījumi ir radušies karadarbības, saspīlējuma, pilsoņu kara, sacelšanās, ārkārtējas, nenovēršamas un nepārvaramas dabas parādības rezultātā,

b) postījumus ir pilnībā izraisījusi kādas trešās puses darbība vai bezdarbība ar mērķi nodarīt postījumus,

c) postījumus pilnībā ir izraisījusi jebkuras valsts iestādes vai citas par navigācijas gaismu vai citu navigācijas līdzekļu uzturēšanu atbildīgas iestādes nolaidība vai nepareiza darbība.

3. Ja īpašnieks pierāda, ka piesārņojuma izraisītos postījumus pilnībā vai daļēji ar savām darbībām, bezdarbību vai nolaidību ir izraisījusi persona, kurai ir nodarīti šādi postījumi, īpašnieku var pilnībā vai daļēji atbrīvot no atbildības pret šādu personu.

6 — Saskaņā ar informāciju timekļa vietnē http://www.imo.org/includes/blastData.asp?doc_id=693/status.xls, kas apskatīta 2008. gada 5. martā, Konvencijas līgumslēdzējas puses ir Beļģija, Bulgārija, Dānija, Vācija, Igaunija, Grieķija, Spānija, Francija, Irija, Itālija, Kipra, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Ungārija, Malta, Nīderlande, Polija, Portugāle, Rumānija, Slovēnija, Somija, Zviedrija un Apvienotā Karaliste, taču ne Čehijas Republika, Austrija un Slovākija.

4. Kuģa īpašniekam nevar izvirzīt nekādas citas kompensācijas prasības par piesārņojuma izraisītiem zaudējumiem, kā vien tādas, kas ir saskaņā ar šo Konvenciju. Saskaņā ar šā panta 5. punktu kompensācijas prasības par

piesārņojuma izraisītiem zaudējumiem atbilstoši šai Konvencijai vai citādi nevar izvirzīt pret:

a) īpašnieka darbiniekiem vai pārstāvjiem vai apkalpes locekļiem;

b) loci vai citu personu, kas, nebūdama apkalpes loceklis, veic pakalpojumus kuģim;

c) fraktētāju (pat ja viņš ir bezapkalpes kuģa fraktētājs), kuģa vadītāju vai operatoru;

d) personu, kas veic glābšanas operācijas ar īpašnieka piekrišanu vai pēc kompetentas valsts iestādes norādījumiem;

e) personu, kas veic preventīvus pasākumus;

f) tādu personu darbiniekiem vai pārstāvjiem, kuras minētas c), d) un e) punktā,

tādus zaudējumus, vai nolaidība, apzinoties, ka šāds kaitējums var rasties.

5. Šī konvencija neierobežo pastāvošās īpašnieka tiesības celt prasību pret trešām personām.”

6. Saskaņā ar Konvencijas par atbildību V pantu īpašnieka atbildība ir ierobežota, it īpaši tad ja netiek pierādīts, ka zaudējumus nav izraisījusi tā personīga rīcība vai bezdarbība ar mērķi radīt tādus zaudējumus, vai nolaidība, apzinoties, ka šāds kaitējums var rasties.

7. Saskaņā ar V panta 1. punktu attiecīgajā dienā šīs atbildības augšējā robeža atkarībā no kuģa tonnāžas bija no 3 milj. norēķinu vienību līdz 59,7 milj. norēķinu vienību. Saskaņā ar V panta 9. punktu viena norēķinu vienība atbilst Starptautiskā Valūtas fonda speciālām aizņēmuma tiesībām, citiem vārdiem sakot, 1999. gada 13. decembrī, tieši pēc negadījuma, tā bija 1,357120 *euro*⁷. Erika

ja vien zaudējumus nav izraisījusi to personīga rīcība vai bezdarbība ar nolūku radīt

7 — Saskaņā ar Starptautiskā Valūtas fonda sniegto informāciju timekļa vietnē http://www.imf.org/external/np/fin/data/rms_mth.aspx?SelectDate=1999-12-31&reportType=CVSDR. Speciālās aizņēmuma tiesības atbilst valūtas grozam, ko veido 0,41 *euro*, 18,4 jēnas, 0,0903 sterliņu mārciņas un 0,632 ASV dolāri.

gadījumā īpašnieka atbildība bija ierobežota līdz aptuveni 13 milj. *euro*⁸.

8. Konvenciju par atbildību papildina Fonda konvencija. Šo konvenciju cita starpā ir ratificējušas 23 dalībvalstis, taču ne Kopiena⁹.

9. Ar Konvenciju izveidotais Starptautiskais naftas piesārņojuma radīto zaudējumu kompensācijas fonds (turpmāk tekstā arī — “Fonds”) saskaņā ar Fonda konvencijas 2. pantu kompensē naftas piesārņojuma radītos zaudējumus, ja nepietiek ar Konvencijā par atbildību nodrošināto aizsardzību. Fonda atbildība attiecīgajā dienā bija ierobežota līdz 135 milj. norēķinu vienību. *Erika* gadījumā tā bija apmēram 185 milj. *euro*¹⁰.

10. Saskaņā ar Fonda konvencijas 28. panta 4. punktu tai var pievienoties tikai tās valstis, kas ratificē, pieņem vai apstiprina Konvenciju par atbildību vai pievienojas tai.

11. Apvienoto Nāciju Organizācijas Jūras tiesību konvencijas, kas parakstīta Montegobejā [*Montego Bay*] 1982. gada 10. decembrī¹¹ (turpmāk tekstā — “Jūras tiesību konvencija”), 235. panta 3. punktā tiek pieprasīta valstu sadarbība attiecībā uz atbildību par jūras vides piesārņošanu:

“Lai nodrošinātu ātru un atbilstošu jūras vides piesārņojuma izraisītā visa zaudējuma atlīdzināšanu, valstīm ir jāsadarbojas esošo starptautisko tiesību piemērošanā un turpmākā starptautisko tiesību attīstīšanā attiecībā uz saistībām un atbildību, lai novērtētu un atlīdzinātu zaudējumus vai nokārtotu ar to saistītos strīdus, kā arī, kad nepieciešams, izstrādātu kritērijus un izmaksu procedūru attiecīgajiem atlīdzinājumiem, tādēļ kā obligātā apdrošināšana vai kompensāciju fondi.”

B — Kopienas tiesiskais regulējums

1) Atkritumu pamatdirektīva

12. Atkritumu pamatdirektīvas 1. pantā definēts atkritumu, atkritumu radītāja un atkritumu turētāja jēdziens:

8 — Starptautiskā naftas piesārņojuma radīto zaudējumu kompensācijas fonda direktora 2005. gada 15. februāra raksts 92FUND/EXC.28/4, tīmekļa vietnē http://www.iopcfund-docs.org/ds/pdf/92exc28-4_e.pdf, 2. lpp. Skat. arī Komisijas paziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei par otro likumdošanas pasākumu paketi kuģošanas drošībai Eiropas Savienībā pēc naftas tankkuģa *Erika* avārijas, COM(2000) 802, galīgā redakcija, 59. lpp.

9 — Saskaņā ar informāciju tīmekļa vietnē http://www.imo.org/includes/blastData.asp?doc_id=693/status.xls, kas apskatīta 2008. gada 5. martā, Konvencijas līgumslēdzējas puses ir Beļģija, Bulgārija, Dānija, Vācija, Igaunija, Grieķija, Spānija, Francija, Īrija, Itālija, Kipra, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Ungārija, Malta, Nīderlande, Polija, Portugāle, Slovēnija, Somija, Zviedrija un Apvienotā Karaliste, taču ne Čehijas Republika, Austrija, Rumānija un Slovākija.

10 — Iepriekš 8. zemsvītras piezīmē minētais raksts 92FUND/EXC.28/4, 2. lpp.

11 — Apvienoto Nāciju Organizācijas Trešā jūras tiesību konference, *Official Documents*, XVII sējums, 1984, Doc. A/Conf.62/122, 157.–231. lpp.

“Šajā direktīvā:

un

- a) “atkritumi” ir jebkura viela vai priekšmets, kas ir iekļauts I pielikumā noteiktajās kategorijās un no kā īpašnieks [turētājs] atbrīvojas, ir nodomājis atbrīvoties vai ir spiests atbrīvoties;

“Q15 Piesārņoti materiāli, vielas vai produkti, kas rodas, attīrot piesārņotu zemi.”

[..]

- b) “radītājs” ir ikviens, kura darbība rada atkritumus (“sākotnējais radītājs”), un/ vai ikviens, kas nodarbojas ar atkritumu priekšapstrādi, sajaukšanu vai citām darbībām, kuru rezultātā mainās atkritumu īpašības vai sastāvs;

14. Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantā ir regulēta atkritumu apglabāšanas izmaksu samaksāšana.

- c) “īpašnieks [turētājs]” ir atkritumu ražotājs vai fiziska vai juridiska persona, kuras īpašumā atrodas atkritumi;

“Saskaņā ar “piesārņotājs maksā” principu atkritumu apglabāšanas izmaksas sedz

- d) [..].”

13. I pielikumā ir definētas dažādas atkritumu kategorijas, tostarp abas turpmāk minētās:

- īpašnieks [turētājs], kura atkritumus savāc atkritumu savācējs vai 9. pantā minētais uzņēmums, un/vai

“Q4 Nokrituši, izlijuši, pazuduši vai citādos starpgadījumos cietuši materiāli, ieskaitot jebkurus materiālus, aprīkojumu utt., kas ir piesārņots kāda neparedzēta gadījuma rezultātā,”

- iepriekšējie īpašnieki [turētāji] vai to produktu ražotāji, no kuriem radušies atkritumi.”

2) Direktīva 68/414/EEK par stratēģiskajiem resursiem, kas izriet no uzkrāšanas pienākuma

Luksemburgu Eiropas Kopienas interesēs pievienoties tā pamataktiem¹³.

15. Padomes 1968. gada 20. decembra Direktīvas 68/414/EEK, ar ko EEK dalībvalstīm uzliek pienākumu uzturēt jēlnaftas un/vai naftas produktu obligātas rezerves¹², 1. pantā dalībvalstīm ir noteikts pienākums vienmēr uzturēt naftas produktu uzkrājumus tādā daudzumā, kas atbilst 90 dienu valsts iekšējam patēriņam. Saskaņā ar 2. panta trešo ievilkumu šis pienākums attiecas uz kuriņamo mazutu (*fuel oil* citu valodu redakcijās).

17. Lēmuma 1. pantā dalībvalstis tiek pilnvarotas veikt papildu pasākumus saistībā ar Fonda konvenciju. Šajā sakarā dažām dalībvalstīm tiek atļauts pievienoties Fonda konvencijai un Konvencijai par atbildību:

“1. Ar šo dalībvalstis ir pilnvarotas Kopienas interesēs parakstīt, ratificēt vai pievienoties 1992. gada Starptautiskās konvencijas par naftas noplūdes radīto seku kompensēšanas starptautiskā fonda dibināšanu 2003. gada protokolam (Papildu fonda protokolam), ievērojot nākamajos pantos izklāstītos nosacījumus.

3) Lēmums 2004/246/EK par Fonda konvenciju

2. Turklāt ar šo Čehijas Republika, Igaunija, Luksemburga, Ungārija, Austrija un Slovākija ir pilnvarotas pievienoties pamataktiem.

16. Attiecībā uz Kopienas pozīciju par Konvenciju par atbildību nozīme ir ceturtajam apsvērumam un 4. pantam Padomes 2004. gada 2. marta Lēmumā 2004/246/EK, ar ko pilnvaro dalībvalstis Eiropas Kopienas interesēs parakstīt, ratificēt vai pievienoties 1992. gada Starptautiskās konvencijas par naftas noplūdes radīto seku kompensēšanas starptautiskā fonda dibināšanu 2003. gada protokolam un ar ko pilnvaro Austriju un

3. Fonda papildprotokola teksts ir pievienots šā lēmuma I pielikumā. Pamataktu teksts ir pievienots šā lēmuma II un III pielikumā.

4. Šajā lēmumā “pamatakti” ir 1992. gada protokols, ar kuru groza 1969. gada

12 — OV L 308, 4. lpp., ar grozījumiem, kas izdarīti ar Padomes 1998. gada 14. decembra Direktīvu 98/93/EK (OV L 358, 100. lpp.).

13 — OV L 78, 99. lpp., ar grozījumiem, kas izdarīti ar Padomes 2004. gada 24. septembra Lēmumu 2004/664/EK, ar ko Lēmumu 2004/246/EK pielāgo saistībā ar Čehijas Republikas, Igaunijas, Kipras, Latvijas, Lietuvas, Ungārijas, Maltas, Polijas, Slovēnijas un Slovākijas pievienošanu (OV L 303, 28. lpp.).

Starptautisko konvenciju par civiltiesisko atbildību par naftas piesārņojuma izraisītiem postījumiem, un 1992. gada protokols, ar kuru groza 1971. gada Starptautisko konvenciju par naftas noplūdes radīto seku kompensēšanas starptautiskā fonda dibināšanu.

5. Šajā lēmumā “dalibvalsts” ir jebkura dalibvalsts, izņemot Dāniju.”

18. 2. pantā dalibvalstis tiek aicinātas pēc iespējas drīzāk pievienoties Fonda papildprotokolam, savukārt 1. panta 2. punktā minētās valstis — šim protokolam un pamataaktiem.

19. Ceturtajā apsvērumā ir noteikts:

“Atbilstoši Papildu fonda protokolam šāda protokola puses var būt tikai suverēnas valstis; tādēļ Kopienai ir neiespējami ratificēt protokolu vai tam pievienoties, kā arī nav izredzu, ka tā to varēs izdarīt tuvā nākotnē.”

20. Līdz ar to 4. pantā dalibvalstis tiek aicinātas pielikt visus pūliņus, lai panāktu, ka Kopiena varētu pievienoties minētajiem aktiem:

“Tiklīdz iespējams, dalibvalstis pieliek visus pūliņus, lai panāktu, ka Papildu fonda protokolu un pamataktus groza tā, lai Kopiena varētu kļūt par to Līgumslēdzēju pusi.”

21. Šis Padomes lēmums bija vajadzīgs saskaņā ar tā otro un trešo apsvērumu, jo Fonda papildprotokola noteikumi skar Padomes 2000. gada 22. decembra Regulu (EK) Nr. 44/2001 par piekritību un nolēmumu atzišanu un izpildīšanu civillietās un komercietās¹⁴ un tiktāl ir Kopienas ekskluzīvā kompetencē.

III — Fakti, pamata process un lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

22. Itālijas elektroenerģijas ražošanas sabiedrība *ENEL* noslēdza līgumu ar uzņēmumu *Total International Ltd* par mazuta piegādi

¹⁴ — OV 2001, L 12, 1. lpp.

uz Itāliju. Mazutu bija paredzēts sadedzināt elektrostacijā, lai ražotu elektroenerģiju.

23. Mazuts rodas naftas pārstrādes procesā. Vieglākās naftas sastāvdaļas, kas zemās temperatūrās pāriet gāzveida agregātstāvoklī, tiek pārstrādātas benzīnā vai kurināmajā mazutā. Turpretī mazuts normālās temperatūrās ir biezs un ir jāsasilda, lai tas kļūtu šķidr.

24. Pildot līgumsaistības ar *ENEL*, *Total raffinage distribution*, tagad — *Total France*, noteiktu mazuta daudzumu pārdeva *Total international Ltd*, kas iznomāja tankkuģi *Erika*, lai nogādātu šo mazutu uz Sicīlijas ostu Milaco [*Milazzo*]. 1999. gada 11. un 12. decembrī šis kuģis cieta avārijā. Tā krava daļēji izlija jūrā un piesārņoja Francijas Atlantijas okeāna piekrasti, tostarp Meskē teritoriju.

25. Vispirms pašvaldība pieņēma lēmumu likt *Total* sabiedrībām savākt no kuģa izplūdušos atkritumus. Tomēr tai radās izdevumi arī, veicot tīrīšanas un piesārņojuma likvidēšanas darbus pašvaldības teritorijā. Tāpēc pašvaldība cēla prasību pret *Total France* un *Total international Ltd* (turpmāk tekstā — “*Total*”), prasot atlīdzināt šos izdevumus.

26. Pašlaik lieta tiek izskatīta *Cour de Cassation*, kas Tiesai iesniedza šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai mazuts, kas ir naftas pārstrādes procesa produkts, kurš ir piemērots lietotāja vajadzībām, kuru ražotājs ir paredzējis pārdot kā degvielu un kas ir minēts 1968. gada 20. decembra Direktīvā 68/414/EEK, kas grozīta ar 1998. gada 14. decembra Direktīvu 98/93/EK par stratēģiskajiem resursiem, kas izriet no uzkrāšanas pienākuma, var tikt definēts par atkritumiem saskaņā ar 1975. gada 15. jūlija Direktīvas 75/442/EEK, kas grozīta ar 1991. gada 18. marta Direktīvu 91/156/EEK un kodificēta ar Direktīvu 2006/12/EK, 1. pantu?

2) Vai mazuta krava, kuru pārvadāja kuģis un nejauci izlēja jūrā, pati par sevi vai, sajaucoties ar ūdeni un nogulām, ir uzskatāma par atkritumiem Direktīvas 2006/12 I pielikuma Q4 punkta izpratnē?

3) Gadījumā, ja atbilde uz pirmo jautājumu ir noliedzoša un uz otro jautājumu apstiprinoša: vai mazuta ražotājs (*Total raffinage*) un/vai pārdevējs un fraktētājs (*Total international Ltd*) var tikt uzskatīti par atkritumu radītāju un/vai turētāju Direktīvas 2006/12 1. panta b) un c) punkta izpratnē, lai piemērotu šīs pašas direktīvas 15. pantu, ja negadījuma brīdī, kas produktu pārvērta par atkritumiem, vielas pārvadātājs bija trešā persona?”

27. Tiesas procesā, kas notika 2008. gada 16. janvārī, *Tribunal de grande instance de Paris* [Parīzes Apgabaltiesa], pamatojoties uz *Erika* avāriju, piesprieda naudas sodus dažādām personām, tostarp dažādām *Total* koncerna sabiedrībām. Saskaņā ar spriedumu notiesātajām personām par labu dažādām procesa civilprasītājām jāizmaksā zaudējumu atlīdzība kopumā 192 milj. *euro* apmērā. Aprēķinot zaudējumu atlīdzības apmēru, tika ieskaitīti Starptautiskā naftas piesārņojuma radīto zaudējumu kompensācijas fonda maksājumi¹⁵. Meskē par kaitējumu tās reputācijai jāsaņem zaudējumu atlīdzība 500 000 *euro* apmērā¹⁶. Turpretī *Tribunal de grande instance* kā nepamatotu noraidīja prasījumu 67 181,78 *euro* apmērā, kas tika prasīts kā atlīdzība par zaudējumiem, ko nesedza Fonds¹⁷. Attiecīgās sabiedrības, *Total S.A.*, vaina pamatojas *Erika* izvēlē un mazuta pārvadāšanas kontrolē¹⁸. Saskaņā ar preses informāciju *Total* ir pārsūdzējusi šo spriedumu.

28. Meskē, *Total*, Beļģijas Karaliste, Francijas Republika, Itālijas Republika, Apvienotā Karaliste un Komisija saskaņā ar Tiesas Statūtu 23. pantu iesniedza rakstveida apsvērumus. Izņemot Beļģiju un Itāliju, tās piedalījās arī 2008. gada 22. janvāra tiesas sēdē.

15 — *Tribunal de grande instance de Paris* 2008. gada 16. janvāra spriedums 9934895010, 236. lpp., minēts saskaņā ar informāciju tīmekļa vietnē <http://www.fortunes-de-mer.com/documents%20pdf/jurisprudence/Arrets/7%20TC%20Paris%2016012008%20Erika.pdf>.

16 — Iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minētais *Tribunal de grande instance de Paris* 2008. gada 16. janvāra spriedums, 245. un 274. lpp.

17 — Iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minētais *Tribunal de grande instance de Paris* 2008. gada 16. janvāra spriedums, 245. lpp.

18 — Iepriekš 15. zemsvītras piezīmē minētais *Tribunal de grande instance de Paris* 2008. gada 16. janvāra spriedums, 228. lpp.

IV — Juridiskais vērtējums

29. Vispirms jānorāda arī, ka attiecībā uz 1999. gada notikumiem nav jāpiemēro lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu minētā Atkritumu pamatdirektīvas kodificētā redakcija, bet gan tolaik spēkā esošā redakcija¹⁹.

A — Par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību

30. Lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu *Total* uzskata par teorētisku, jo Meskē zaudējumi jau ir pilnīgi atlīdzināti, līdz ar to pamata procesā vairs neesot intereses celt prasību. Turklāt, saņemot maksājumu, Meskē atteicās no visiem citiem prasījumiem saistībā ar šiem zaudējumiem.

31. Ar šo argumentu *Total* atsaucas uz to, ka izņēmuma gadījumos Tiesai, lai pārbaudītu savu pašas kompetenci, ir jāpārbauda apstākļi, kādos valsts tiesa pie tās vērsusies²⁰. No pastāvīgās judikatūras izriet, ka iesniegtā lūgumu var noraidīt tikai tad, ja ir skaidri redzams, ka lūgtajai Kopienai tiesību interpretācijai nav nekādas saistības ar pamata prāvas īstenajiem apstākļiem vai tās

19 — Skat. 2007. gada 10. maija spriedumu lietā C-252/05 *Thames Water Utilities* (Krājums, I-3883. lpp.).

20 — 2006. gada 13. jūlija spriedums apvienotajās lietās no C-295/04 līdz C-298/04 *Manfredi* u.c. (Krājums, I-6619. lpp., 27. punkts).

priekšmetu, vai arī ja problēmai ir teorētisks raksturs, vai ja Tiesas rīcībā nav faktisko un tiesību elementu, kas vajadzīgi, lai sniegtu lietderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem²¹. Izņemot šādus gadījumus, Tiesai principā ir pienākums atbildēt uz prejudiciālajiem jautājumiem par Kopienu tiesību noteikumu interpretāciju²².

32. Pretēji, piemēram, Kopienu tiesību jautājumiem, kas lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu ļauj izskatīties pilnīgi vai daļēji teorētiskam, jautājums, vai pamata procesā ir interese celt prasību, principā jāpārbauda tikai valsts tiesai. Līdz ar to prejudiciāla nolēmuma tiesvedībā Tiesā argumentiem, lai iebilstu pret šīs pārbaudes rezultātu, jāizvirza īpaši stingras prasības.

33. Šajā sakarā *Total* argumenti nerada šaubas par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmuma pieņemamību. Meskē pieprasa ne tikai veikt maksājumus, ko tā šķietami jau ir saņēmusi, bet arī lūdz atzīt, ka *Total* būtībā ir pienākums atlīdzināt zaudējumus. Šis atziņums attiektos arī uz zaudējumiem, kas tiktu nodarīti tikai nākotnē.

21 — Cita starpā skat. 1995. gada 15. decembra spriedumu lietā C-415/93 *Bosman* (*Recueil*, I-4921. lpp., 61. punkts) un 2006. gada 10. janvāra spriedumu lietā C-344/04 *IATA* un *ELFAA* (Krājums, I-403. lpp., 24. punkts).

22 — Skat. 21. zemsvītras piezīmē minētos spriedumus lietā *Bosman*, 59. punkts, kā arī lietā *IATA* un *ELFAA*, 24. punkts.

34. To, kāda ietekme būtu *Total* apgalvotajam atteikumam no citiem prasījumiem, var izvērtēt tikai valsts tiesa. Tā kā iesniedzējtiesai bija jāzina par šo atteikumu, jāsecina, ka tas nebija šķērslis prasības celšanai.

35. Šaubas par prasības valsts tiesā pieņemamību varētu saistīt arī ar to, ka avārijas dēļ *Tribunal de grande instance* ir pieņēmusi nolēmumu par Meskē prasījumiem pret citām *Total* grupas sabiedrībām. To, vai šajā lietā pastāv kāds procesuāls šķērslis *lis pendens* dēļ, tomēr nevar lemt Tiesa, bet gan tikai kompetentā valsts tiesa.

36. Līdz ar to nevar secināt, ka pamata procesam vai lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu ir teorētisks raksturs. No tā izriet, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams.

B — *Par pirmo jautājumu — mazuta atbilstība atkritumu jēdziena kritērijiem*

37. Uzdotot pirmo jautājumu, iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai mazutu, kas ir naftas pārstrādes procesa produkts, kas ir piemērots patērētāju vajadzībām, kuru ražotājs ir paredzējis pārdot kā degvielu un kurš ir minēts Direktīvā par stratēģiskajiem resur-

siem, kas izriet no uzkrāšanas pienākuma²³, var uzskatīt par atkritumiem saskaņā ar Atkritumu pamatdirektīvas 1. pantu.

38. Vispirms jānorāda, ka turpmāk nevar ņemt vērā Meskē argumentu, ka mazuts ir citas — zemākas — kvalitātes viela, nekā tika uzskatīts līdz šim, proti, tie ir ļoti toksiski pārstrādes procesa pārpalikumi ar citām viskozitātes vērtībām, nekā ir noteikts. Prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā Tiesas uzdevums nav noskaidrot faktus²⁴. Iespējams, ka pat iesniedzējtiesa *Cour de Cassation* kā kasācijas tiesa nav tiesīga noskaidrot papildu faktus. Tā kā lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz mazutu, kas ir piemērots pircēja vajadzībām, šis pieņēmums jāņem vērā, veicot turpmāku pārbaudi.

39. Saskaņā ar Atkritumu pamatdirektīvas 1. panta a) punktu "atkritumi" ir jebkura viela vai priekšmets, kas ir iekļauts Atkritumu pamatdirektīvas I pielikumā noteiktajās kategorijās un no kā turētājs atbrīvojas, ir nodomājis atbrīvoties vai ir spiests atbrīvoties.

40. Minētais pielikums, kā arī Eiropas atkritumu saraksts paskaidro šo definīciju, uzskaitot vielu un priekšmetu nosaukumus, ko var kvalificēt par atkritumiem. Tomēr

it īpaši tāpēc, ka pielikuma Q16 kategorijā ietilpst "jebkuri materiāli, vielas vai produkti, kas nav iekļauti iepriekš minētajās kategorijās," šim pielikumam un sarakstam ir tikai norādes raksturs²⁵.

41. Drīzāk izšķiroša nozīme ir tam, vai turētājs no lietas atbrīvojas, ir nodomājis atbrīvoties vai ir spiests atbrīvoties²⁶. Turklāt "atkritumu" jēdzienu Atkritumu pamatdirektīvas nozīmē nedrīkst interpretēt šauri²⁷.

42. Līdz ar to pirmajā jautājumā jānoskaidro, vai turētājs atbrīvojās, gribēja atbrīvoties vai bija spiests atbrīvoties no mazuta, kad tas vēl atradās tankkuģī. Vietas pārvašanās ar tankkuģi pati par sevi nenozīmē atbrīvošanos no tās un arī nenorāda uz to. Līdz ar to nevar runāt par pabeigtu atbrīvošanos.

23 — *Cour de Cassation* atsaucas uz 1968. gada 20. decembra Direktīvu 68/414/EK, kas grozīta ar 1998. gada 14. decembra Direktīvu 98/93/EK.

24 — 2004. gada 29. aprīļa spriedums apvienotajās lietās C-482/01 un C-493/01 *Orfanopoulos un Oliveri* (*Recueil*, I-5257. lpp., 42. punkts) un 2006. gada 12. janvāra spriedums lietā C-246/04 *Turn- und Sportunion Waldburg* (Krājums, I-589. lpp., 21. punkts).

25 — Par iepriekš minēto skat. 2002. gada 18. aprīļa spriedumu lietā C-9/00 *Palin Granit un Vehmassalon kansanterveysön kuntayhtymän hallitus* (*Recueil*, I-3533. lpp., 22. punkts) un 2007. gada 18. decembra spriedumus lietā C-194/05 Komisija/Itālija (Krājums, I-11661. lpp., 34. punkts), spriedumu lietā C-195/05 Komisija/Itālija (Krājums, I-11699. lpp., 32. punkts) un spriedumu lietā C-263/05 Komisija/Itālija (Krājums, I-11745. lpp., 32. punkts).

26 — 1997. gada 18. decembra spriedums lietā C-129/96 *Inter-Environnement Wallonie* (*Recueil*, I-7411. lpp., 26. punkts), 2007. gada 1. marta spriedums lietā C-176/05 *KVZ retec* (Krājums, I-1721. lpp., 51. punkts) un iepriekš 25. zemsivītras piezīmē minētie spriedumi lietās Komisija/Itālija.

27 — Skat. 2000. gada 15. jūnija spriedumu apvienotajās lietās C-418/97 un C-419/97 *ARCO Chemie Nederland u.c.* (*Recueil*, I-4475. lpp., 37.–40. punkts), iepriekš 25. zemsivītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Palin Granit*, 23. punkts; 2004. gada 7. septembra spriedumu lietā C-1/03 *Van de Walle u.c.* (Krājums, I-7613. lpp., 45. punkts), iepriekš 26. zemsivītras piezīmē minēto spriedumu lietā *KVZ retec*, 61. punkts; iepriekš 25. zemsivītras piezīmē minēto spriedumu lietā C-194/05 Komisija/Itālija, 33. punkts; iepriekš 25. zemsivītras piezīmē minēto spriedumu lietā C-195/05 Komisija/Itālija, 35. punkts, un iepriekš 25. zemsivītras piezīmē minēto spriedumu lietā C-263/05 Komisija/Itālija, 33. punkts.

43. Varētu runāt par *pienākumu atbrīvoties*²⁸ no attiecīgās vielas, ja nav atļauta tās likumīga izmantošana. Attiecībā uz mazutu tas ir iespējams, ja nevar ievērot Padomes 1999. gada 26. aprīļa Direktīvā 1999/32/EK, ar ko paredz sāra satura samazināšanu konkrētiem šķidrā kurināmā veidiem un ar ko groza Direktīvu 93/12/EEK²⁹, noteiktās prasības. Tomēr attiecīgajā brīdī 1999. gada decembrī nebija nekādu atbilstošu Kopienas noteikumu, un principā šāda situācija ir izslēgta, ja — kā norādīts lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu — mazuts bija piemērots pircēja vajadzībām.

44. Līdz ar to jāpārbauda, vai turētājs *bija nodomājis atbrīvoties* no mazuta. Atkritumu pamatdirektīvā nav norādīts piemērots kritērijs, lai secinātu par turētāja nodomu atbrīvoties no noteiktas vielas vai priekšmeta. Tomēr Tiesa, kurai vairākkārt ir lūgts klasificēt dažādas vielas kā atkritumus, ir minējusi noteiktus pierādījumus, kas ļauj secināt par turētāja nodomu³⁰. Tas jāpārbauda, ņemot vērā visus apstākļus. Turklāt jāņem vērā Direktīvas mērķis un jānodrošina, lai netiktu apdraudēta tās efektivitāte³¹.

45. Viedokli, ka mazuts ir atkritumi, Meskē pamato ar pieņēmumu, ka runa ir par *pārstrādes procesa pārpalikumiem*. Pārstrādes procesa pārpalikumi ir izstrādājumi, kas nav ražoti, lai tos vēlāk izmantotu³². Ja turētājs šos izstrādājumus nevar vēlreiz izmantot, iepriekš tos nepārstrādājot ekonomiski labvēlīgos apstākļos, tie ir uzskatāmi par nastu, no kuras turētājs ir nodomājis atbrīvoties, līdz ar to tie principā ir atkritumi³³.

46. Tomēr, tāpat kā pārējie lietas dalībnieki, es neesmu pārliecināta par to, ka mazuts — katrā ziņā izskatāmās lietas apstākļos — tiešām ir pārstrādes procesa pārpalikums. Tieši pretēji — tas ir *produkts*. Kaut arī saskaņā ar Apvienotās Karalistes sniegto informāciju mazuts neizbēgami rodas naftas pārstrādes procesā, tas pats attiecas arī uz vairākumu citu frakciju, ko naftas pārstrādes rūpnīcas ražo no naftas.

47. To apstiprina atsaucies dokuments par labākajām pieejamajām metodēm naftas un gāzes pārstrādes rūpnīcās³⁴. Šo dokumentu Komisija izstrādāja sadarbībā ar dalībvalstu ekspertiem, pamatojoties uz Direktīvu par integrētu piesārņojuma novēršanu un

28 — Šajā sakarā skat. iepriekš 26. zemesvītras piezīmē minēto spriedumu lietā KVZ *retec*, 53. un turpmākie punkti.

29 — OV L 121, 13. lpp.; grozīta ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 6. jūlija Direktīvu 2005/33/EK (OV L 191, 59. lpp.).

30 — Iepriekš 25. zemesvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Palin Granit*, 25. punkts. Skat. arī manus 2006. gada 7. septembra secinājumus lietā KVZ *retec* (2007. gada 1. marta spriedums, iepriekš minēts 26. zemesvītras piezīmē, 73. punkts).

31 — Iepriekš 27. zemesvītras piezīmē minētais spriedums apvienotajās lietās *ARCO Chemie Nederland* u.c., 73. punkts.

32 — Iepriekš 27. zemesvītras piezīmē minētais spriedums apvienotajās lietās *ARCO Chemie Nederland* u.c., 84. punkts; iepriekš 25. zemesvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-194/05 Komisija/Itālija, 34. punkts; iepriekš 25. zemesvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-195/05 Komisija/Itālija, 36. punkts, un iepriekš 25. zemesvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-263/05 Komisija/Itālija, 34. punkts.

33 — Iepriekš 27. zemesvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Van de Walle* u.c., 46. punkts, un — *a contrario* — iepriekš 25. zemesvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-194/05 Komisija/Itālija, 37. un 38. punkts; iepriekš 25. zemesvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-195/05 Komisija/Itālija, 39. un 40. punkts, un iepriekš 25. zemesvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-263/05 Komisija/Itālija, 37. un 38. punkts.

34 — 2003. gada februāra redakcija, http://ec.europa.eu/comm/environment/ipcc/brefs/ref_bref_0203.pdf, 1. lpp.

kontroli³⁵. Saskaņā ar šo dokumentu tādas dabas izejvielas kā nafta vai gāze pārstrādes rūpnīcas pārstrādā par tirgus vajadzībām piemērotiem izstrādājumiem, ražojot degvielu transporta sektoram, kurināmo siltuma un enerģijas radīšanai rūpniecībā un mājāsaimniecībās, izejvielas ķīmiskajai rūpniecībai, tādus speciālus produktus kā smērvielas, parafīnus, vasku vai bitumenu, kā arī enerģiju tvaika vai elektrības veidā kā pārstrādes blakusproduktu.

48. Līdz ar to minētajā atsaucies dokumentā mazuts netiek kvalificēts par tipiskiem pārstrādes atkritumiem³⁶. Tāpat tajā nav minēta mazuta ražošanas samazināšana kā labāko pieejamo metožu mērķis saskaņā ar Direktīvu par integrētu piesārņojuma novēršanu un kontroli.

49. Mazuts jā kvalificē par produktu vēl jo vairāk tāpēc, ka tas — kā tas ir norādīts prejudiciālajā jautājumā — ir ražots atbilstoši pircēja vajadzībām. Proti, tas ir tehniskas izvēles rezultātā ražots izstrādājums, lai to

vēlāk izmantotu³⁷. Turklāt nevar pārspīlēt šādas tehniskas izvēles prasības, jo daudzos ražošanas procesos paralēli tiek ražoti izstrādājumi, kas ražotājam nav vienādā mērā pievilcīgi, tomēr visi šie izstrādājumi ir vējami pēc iespējas integrētā un efektīvā ražošanā.

50. Atbilstoši degvielas būtībai paredzēto sadedzināšanu nevar uzskatīt arī par atbrīvošanu, kas ļautu secināt par nodomu atbrīvoties³⁸. Tieši pretēji — šis izmantošanas veids ir tāds pats kā citiem atvasinājumiem, kas neapstrīdami tiek uzskatīti par produktiem³⁹.

51. Līdz ar to tāda degviela kā mazuts būtībā nav pārstrādes procesa pārpalikums, bet gan vēlamais produkts.

52. Visbeidzot, šo secinājumu apstiprina apstākļi, ka saskaņā ar prejudiciālo jautājumu uz mazutu attiecas Direktīva 68/414 par stratēģiskajiem resursiem, kas izriet no

35 — Padomes 1996. gada 24. septembra Direktīva 96/61/EK (OV L 257, 26. lpp.).

36 — Iepriekš minēts 34. zemsvītras piezīmē, 379. lpp. Pie galvenajiem atkritumiem tiek minētas dūņas, izlietoti katalizatori, filtrmāli un sadedzinot radušies pelni, tāpat arī citi reakciju atkritumprodukti, kas radušies dūmgāzu atseļošanā, vieglie pelni, izdedži, izlietota aktīvā ogle, dūmgāzu putekļi, tādi neorganiskie sāļi kā amonija sulfāts, kalķis, kas radies ūdens pirmāpstrādes rezultātā, ar eļļu piesārņota zeme, bitumens, ielu tīrīšanas rezultātā radušies atkritumi, izlietotas skābes un sārmī, kā arī ķīmikālijas.

37 — Skat. 2004. gada 15. janvāra rīkojumu lietā C-235/02 *Saetti* un *Frediani* (*Recueil*, I-1005. lpp., 45. punkts).

38 — Skat. iepriekš 27. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu apvienotajās lietās *ARCO Chemie Nederland* u.c., 44. un turpmākie punkti, bet pretrunā ar to skat. arī 85. punktu; iepriekš 25. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Palin Granit*, 27. punkts, un 2004. gada 11. novembra spriedumu lietā C-457/02 *Niselli* (Krājums, I-10853. lpp., 37. punkts).

39 — Skat. iepriekš 37. zemsvītras piezīmē minēto rīkojumu lietā *Saetti* un *Frediani*, 45. punkts.

uzkrāšanas pienākuma. Pieņēmums par nodomu atbrīvoties nevar būt vietā, ja dalībvalstīm ir pienākums uzturēt pietiekamus mazuta uzkrājumus⁴⁰. Tieši pretēji — šis pienākums liecina par to, ka ir nodrošināts kārtējais mazuta patēriņš, kas tāpat ir pret-runā pieņēmumam par atkritumiem⁴¹.

53. Pretēji Meskē uzskatam šaubas par šo vērtējumu nerada arī mazuta un tā izmantošanas izraisītais īpašais vides apdraudējums. Kaut arī Tiesa ir atzinusi, ka šādi apdraudējumi norāda uz nodomu atbrīvoties, tomēr, salīdzinot ar citiem pierādījumiem, šai norādei ir otršķirīga nozīme⁴². Daudziem ražojumiem ir vai nu videi bīstamas īpašības, vai arī tie var apdraudēt vidi vismaz izmantošanas laikā. Tomēr šie apdraudējumi nenozīmē, ka jāpiemēro atkritumu jomas tiesību akti, bet gan tie jāietver īpašos noteikumos par šāda veida ražojumiem un/vai to izmantošanu.

54. Turpreti par pārstrādes procesa pārpalikumiem drīzāk var runāt tad, ja potenciālā degviela rodas tādā ražošanas procesā, kas būtībā ir vērstas uz citu izstrādājumu ražošanu. Tādēļ par pārstrādes procesa

pārpalikumiem Tiesa uzskatīja tā sauktos *LUWA-Bottoms*, kas tiek iegūti no (sīkāk neraksturotas) “elektības no ogļūdeņraža,” kas rodas propilēnoksīda un terc-butilsipirta ražošanas procesā⁴³.

55. Turpreti naftas pārstrādes rūpnīcās iegūto mazutu par pārstrādes procesa pārpalikumiem varētu uzskatīt tikai gadījumā, ja, ņemot vērā īpašus apstākļus, piemēram, pieprasījuma trūkumu vai regulatīvus pasākumus, tas būtu uzskatāms par nastu, no kuras turētājs ir nodomājis atbrīvoties vai tam tas pat ir jādara. Šādā gadījumā, par kura esamību šajā lietā nekas neliecina, kvalificēšana par atkritumiem būtu izslēgta tikai tad, ja atkārtota izmantošana būtu ne tikai iespējama, bet, neveicot iepriekšēju apstrādi, nepārtrauktā ražošanas procesā tā noteikti notiktu⁴⁴.

56. Šis izņēmums tika piemērots attiecībā uz drupu ieža izmantošanu, lai lietotu to kā pildījumu tajā pašā kalnrūpniecības uzņēmumā. Šajā gadījumā to var īpaši norobežot no citiem kalnrūpniecības atkritumiem, kuru izmantošana citās jomās ir tikai varbūtība, nevis noteikti notiek⁴⁵.

40 — Turpreti mazuta klasifikācija saskaņā ar nodokļu tiesībām pretēji *Total* viedoklim neļauj secināt par nodomu atbrīvoties.

41 — Skat. iepriekš 37. zemesvītras piezīmē minēto rīkojumu lietā *Saetti un Frediani*, 45. punkts.

42 — Iepriekš 27. zemesvītras piezīmē minētais spriedums apvienotajās lietās *ARCO Chemie Nederland* u.c., 66. un turpmākie punkti.

43 — Iepriekš 27. zemesvītras piezīmē minētais spriedums apvienotajās lietās *ARCO Chemie Nederland* u.c., 84. un turpmākie punkti.

44 — Iepriekš 25. zemesvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Palin Granti*, 36. punkts; iepriekš 25. zemesvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-194/05 Komisija/Itālija, 37. un 38. punkts; iepriekš 25. zemesvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-195/05 Komisija/Itālija, 39. un 40. punkts, un iepriekš 25. zemesvītras piezīmē minētais spriedums lietā C-263/05 Komisija/Itālija, 37. un 38. punkts.

45 — 2003. gada 11. septembra spriedums lietā C-114/01 *Avesta-Polarit Chrome* (*Recueil*, I-8725. lpp., 36. un turpmākie punkti).

57. Tomēr šis izņēmums nebūtu jāuztver kā izsmeļošs, it īpaši attiecībā uz ražošanas procesa nepārtrauktības pazīmi. Šajā lietā par nepārtrauktību varētu šaubīties, jo mazuts pirms izmantošanas vispirms tiek pārveidāts ievērojamā attālumā. Taču, ja, neveicot papildu pārstrādi, pārstrādes procesa pārpalikumu izmantošana noteikti notiek un ražotājam tas ir ekonomiski izdevīgi, ir jāizslēdz arī, ka šis pārpalikums ir nasta, no kuras turētājs vēlas atbrīvoties⁴⁶.

58. Līdz ar to kopumā uz pirmo jautājumu jāatbild tā, ka mazuts, kas ir naftas pārstrādes procesa produkts, kas ir piemērots patērtāju vajadzībām, kuru ražotājs ir paredzējis pārdot kā degvielu un kurš ir minēts Direktīvā 68/414 par stratēģiskajiem resursiem, kas izriet no uzkrāšanas pienākuma, pats par sevi nevar tikt definēts par atkritumiem saskaņā ar Atkritumu pamatdirektīvas 1. pantu.

C — Par otro jautājumu — izplūdušā mazuta atbilstība atkritumu jēdziena kritērijiem

59. Uzdotot otro jautājumu, *Cour de Cassation* vēlas noskaidrot, vai mazuta krava, kuru pārvadāja kuģis un negadījuma rezultātā izlēja jūrā, vai nu izplūstot, vai sajaucoties ar

ūdeni un nogulām, ir uzskatāma par atkritumiem Atkritumu pamatdirektīvas I pielikuma Q4 punkta izpratnē.

60. Beļģija un arī *Total* uzskata, ka Konvencija par atbildību izslēdz Atkritumu pamatdirektīvas piemērošanu. Atbilstoši minētās konvencijas III panta 4. punktam īpašniekam un citām personām var izvirzīt tikai tādas kompensācijas prasības par piesārņojuma izraisītiem zaudējumiem, kas ir saskaņā ar šo konvenciju.

61. Tomēr attiecībā uz otro jautājumu Konvencijai par atbildību nav nozīmes, tāpēc ka tā neietver nekādus noteikumus par to, vai tankkuģu negadījumu rezultātā izplūduši naftas produkti ir atkritumi. Konvencija par atbildību drīzāk ir jāpārbauda trešajā jautājumā, jo tas attiecas uz atbildību saskaņā ar tiesību aktiem atkritumu jomā un līdz ar to arī uz materiālo atbildību.

62. Turklāt *Total* uzskata, ka jautājumam, vai mazuts izplūstot ir pārvērties par atkritumiem, acīmredzami nav nozīmes pamata procesā. Runa ir tikai par mazutu, kas piesārņoja Meskē piekrasti. Līdz ar to uz šo jautājuma daļu atbilde nav jāsniedz.

46 — Skat. 2005. gada 8. septembra spriedumu lietā C-416/02 Komisija/Spānija (Krājums, I-7487. lpp., 87. un turpmākie punkti) un spriedumu lietā C-121/03 Komisija/Spānija (Krājums, I-7569. lpp., 58. un turpmākie punkti).

63. Šis arguments gan ir pretrunā *Total* apsvērumiem par otro jautājuma daļu. *Total* uzskata, ka piekrasti piesārņojošais mazuta, ūdens un nogulu maisījums jāuzskata par atkritumiem tikai gadījumā, ja būtu pienākums atbrīvoties no mazuta. Šāds, pēc tās domām, tikai uz mazutu attiecināms pienākums gan var rasties tikai gadījumā, ja mazuts ir pārvērties par atkritumiem jau pirms sajaukšanās.

64. Līdz ar to saskaņā ar *Total* argumentiem pirmā jautājuma daļa ir būtiska un uz to jāsniedz atbilde.

65. Principā *Total* uzskata tāpat, kā līdzīgā veidā es jau esmu paudusi, proti, ka izplūduši viela jāapskata kopā ar piesārņoto vielu⁴⁷. Nozīme ir tam, vai [turētājs] atbrīvojas, ir nodomājis atbrīvoties vai ir spiests atbrīvoties no maisījuma. Vismaz pieskalota naftas piesārņojuma gadījumos jāpieņem, ka [turētājam] ir nodoms atbrīvoties. Noteiktos apstākļos šis viedoklis varētu būt lietderīgs, it īpaši, ja vairs nevar noskaidrot maisījuma sastāvdaļu izcelsmi.

66. Tomēr maisījuma izpētei nav jēgas, ja — kā norādīts šīs lietas trešajā jautājumā — jākonstatē atbildība par atkritumu izcelsmi.

Šī atbildība parasti ir saistīta ar atsevišķu sastāvdaļu, šajā gadījumā mazuta, likteni, kamēr atlikušās sastāvdaļas tiek kvalificētas par atkritumiem piesārņojuma ar mazutu rezultātā. Tādēļ jāpārbauda, vai mazuts ir pārvērties par atkritumiem.

67. Direktīvas 75/442 I pielikuma "Atkritumu kategorijas" Q4 punktā ir minēti "nokrituši, izlijuši, pazuduši vai citādos starpgadījumos cietuši materiāli, ieskaitot jebkurus materiālus, aprikojumu utt., kas ir piesārņots kāda neparedzēta gadījuma rezultātā". Tā ir norāde par to, ka šādi materiāli ir ietverti atkritumu jēdzienā. Tomēr viena pati tā neļauj kvalificēt par atkritumiem netīši izlijušu degvielu, kas radījusi piesārņojumu⁴⁸, jo, kā jau konstatēts pirmajā jautājumā, saskaņā ar Atkritumu pamatdirektīvas 1. panta a) punkta pirmo daļu materiāli un priekšmeti par atkritumiem pārvēršas tikai tad, ja to turētājs no tiem atbrīvojas, ir nodomājis atbrīvoties vai ir spiests atbrīvoties⁴⁹.

68. Mazuta noplūde tankkuģa negadījuma rezultātā — ja tam nav īpašu pierādījumu — neliecina ne par nodomu atbrīvoties, ne par pienākumu atbrīvoties. Protams, jāpārbauda, vai turētājs ir atbrīvojis no mazuta, tam izplūstot.

47 — Skat. manus 2004. gada 29. janvāra secinājumus iepriekš 27. zemsivtras piezīmē minētajam spriedumam lietā *Van de Walle* u.c., 24. punkts.

48 — Iepriekš 27. zemsivtras piezīmē minētais spriedums lietā *Van de Walle* u.c., 43. punkts.

49 — Skat. iepriekš, 39. un turpmākie punkti.

69. No šāda viedokļa spriedumā lietā *Van de Walle* u.c. Tiesa ir vilkusi paralēles ar judikatūru par pārstrādes procesa pārpalikumiem. Runa bija par ogļūdeņradi, kas no uzpildes stacijas noliktavas iekārtas bija izlijis apkārtējā augsnē.

70. Tiesa ir norādījusi, ka produkts, kas netiek uzskatīts par tālāk izmantojamu un ko turētājs nevar vēlreiz izmantot, iepriekš to nepārstrādājot ekonomiski labvēlīgos apstākļos, ir uzskatāms par nastu, no kuras turētājs atbrīvojas⁵⁰.

71. Kā ir norādījusi Tiesa, ir acīmredzami, ka nejauši izlietais ogļūdeņradis, kas radījis augsnes un gruntsūdeņu piesārņojumu, (tāpat) nav vēlreiz, neveicot pārstrādi, lietojams produkts. Faktiski iespēja pārdot šādu ogļūdeņradi ir ļoti hipotētiska un, pieņemot, ka tā vispār ir iespējama, tā prasa veikt iepriekšējas darbības, kas turētājam nav ekonomiski labvēlīgas. Tādējādi šis ogļūdeņradis ir viela, kuru turētājs nebija nodomājis radīt un no kuras tas, lai arī bez nodoma, atbrīvojas izplatīšanas laikā⁵¹.

72. Kā norāda Francija, Itālija, Apvienotā Karaliste un Komisija, tas pats attiecas uz mazutu, kas izplūst tankkuģa negadījuma rezultātā un sajaucas ar ūdeni un nogulām. Tā izmantošanas iespēja ir vismaz nenoteikta, ja ne pilnīgi izslēgta. Līdz ar to turētājs atbrīvojās no mazuta pārvadāšanas laikā, kaut arī tas notika bez nodoma.

73. Turklāt spriedumā lietā *Van de Walle* u.c. Tiesa ir konstatējusi, ka augsne, kas piesārņota, izlistot ogļūdeņradim, tāpat ir uzskatāma par atkritumiem. Faktiski šādā gadījumā ogļūdeņradis nav nošķirams no piesārņotās augsnes un var tikt pārstrādāts vai apglabāts tikai tad, ja šajā augsnē notiek nepieciešamie attīrīšanas darbi⁵².

74. Minētie apsvērumi attiecas arī uz šo lietu. Saskaņā ar tiesību aktiem atkritumu jomā mazutu var apstrādāt tikai gadījumā, ja tiek apstrādāts arī ar to sajaucies ūdens un nogulas, vai nu atdalot atšķirīgās sastāvdaļas, vai nu apglabājot vai pārstrādājot tās kopā.

75. Spriedums lietā *Van de Walle* u.c. literatūrā tika kritizēts bieži vien praktisko seku

50 — Iepriekš 27. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Van de Walle* u.c., 46. punkts.

51 — Iepriekš 27. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Van de Walle* u.c., 47. punkts, apstiprināts ar iepriekš 19. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Thames Water Utilities*, 28. punkts.

52 — Iepriekš 27. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Van de Walle* u.c., 52. punkts.

dēļ⁵³. Līdzās argumentiem, kas tika apspriesti jau spriedumā vai vismaz secinājumos vai kas drīzāk nebija piemēroti, pilnīgi pamatoti tika iebilsts arī pret to, ka nav minēts Atkritumu direktīvas sestais apsvērums⁵⁴. Saskaņā ar to “efektīvi un saskanīgi atkritumu apglabāšanas noteikumi [...] būtu jāattiecinā uz kustamu mantu [lietu], no kuras tās turētājs grib atbrīvoties vai no kuras viņam ir jāatbrīvojas saskaņā ar valstī spēkā esošo tiesību aktu noteikumiem [...]”.

76. Šis apsvērums gan noteikti neizslēdz nekustamas lietas no Atkritumu pamatdirektīvas piemērošanas jomas. No tā var tikai secināt, ka nekustama lieta principā nav Direktīvas mērķis. Tomēr, ja par atkritumiem kļūst kustama lieta, tiesību aktu atkritumu

jomā piemērošanas izslēgšana būtu pretrunā šajā apsvērumā paredzētajam efektīvajam un saskanīgajam atkritumu apglabāšanas noteikumu mērķim, ja, sajaucoties ar augsni, šī lieta pārvēršas par nekustamu lietu. Drīzāk ir jānovērš, ka šādā veidā atkritumiem netiek piemēroti tiesību akti atkritumu jomā⁵⁵.

77. Tai pat laikā Padome un Parlaments pašreiz apspriež priekšlikumu pārstrādāt Atkritumu pamatdirektīvu, tajā paredzot cita starpā, ka Direktīva neattiecas uz augsni (*in situ*), tostarp neizraktu piesārņotu augsni un ilgstoši ar augsni saistītām ēkām⁵⁶.

78. Jau ņemot vērā uzsākto likumdošanas procesu, Tiesai nebūtu jāapstaidz likumdevējs, tādējādi liekot apšaubīt Tiesas judikatūru šajā jautājumā.

79. Papildus jānorāda, ka Atkritumu pamatdirektīvas 2. panta 1. punkta b) apakšpunkta iv) ievilkums no Direktīvas piemērošanas

53 — Skat. Ludger-Anselm Versteijl, “Altlast = Abfall — Vom Ende des “beweglichen” Abfallbegriffs”, *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht*, 2004, 1297. lpp., Lucas Bergkamp, “A new court-made environmental liability regime for Europe”, [2004] 4 *Environmental Liability*, 171. lpp., Philippe Billet, “Le déchet, qualification incertaine des sols pollués”, *Revue juridique de l’environnement*, 2005, 309. lpp., Frank Petersen un Melanie Lorenz, “Das “Van de Walle” — Urteil des EuGH — Sanierung von Altlasten nach Abfallrecht?”, *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht*, 2005, 257. lpp., Christoph Riese un Nora Karsten, “Ist ausausgekoelter kontaminierter Boden Abfall?”, *Zeitschrift für Umweltrecht*, 2005, 75. lpp., Heike Jochum, “Neues zum europäischen Bodenschutz- und Abfallrecht — Sind die bodenschutzrechtlichen Bestimmungen der Umwelthaftungsrichtlinie und die Abfallrichtlinie nach dem “Spatenprinzip” zu trennen?”, *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht*, 2005, 140. lpp., Nikolaus Schultz, “Ein Jahr nach “van de Walle” — viel Lärm um nichts?”, *Zeitschrift für europäisches Umwelt- und Planungsrecht*, 2005, 230. lpp., Lothar Knopp, “EuGH erweitert Abfallbegriff für Altlasten — erhebliche Kostenrisiken nicht ausgeschlossen”, *Betriebs-Berater*, 51/52. brošūra, 2004, 1., Daniel Lawrence, “European Court lays waste to contaminated land”, *Construction law*, 2005. gada janvāris/februāris, 26. lpp., Stephan Müller, “Zählen verseuchte Grundstücke neuerdings zum Abfall?”, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, 2004. gada 1. decembris, 25. lpp.

54 — Skat. Billet, iepriekš minēts 53. zemsvītras piezīmē, 318. un 319. lpp.; Riese un Karsten, iepriekš minēts 53. zemsvītras piezīmē, 77. lpp.; Petersen un Lorenz, iepriekš minēts 53. zemsvītras piezīmē, 258. lpp., un Schultz, iepriekš minēts 53. zemsvītras piezīmē, 231. lpp., kā arī principā nozīmīgā mērā piekritošās Anno Oexle piezīmes, *Europäische Zeitschrift für Wirtschaftsrecht*, 2004, 627. (628.) lpp., un Jens Hamer, “Bodenschutz und Umwelthaftungsrecht made in Luxembourg”, *European Law Reporter*, 2004, 477. (482.) lpp.

55 — Skat. arī Hamer, iepriekš minēts 54. zemsvītras piezīmē, 482. lpp.

56 — 2007. gada 20. decembra Padomes Kopējās nostājas, pieņemot Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvu par atkritumiem un atceļot dažas direktīvas, 2007. gada 20. decembra Padomes dokuments 11406/07, ko Komisija pieņēmusi, 2008. gada 9. janvāra COM(2007) 863, 2. panta 1. punkta b) apakšpunkts. Līdzīgs nosacīts ierobežojums ir ietverts jau Komisijas Priekšlikuma 2. panta 1. punkta f) apakšpunktā, 2005. gada 21. decembra COM(2005) 667 (OV 2006, C 70, 6. lpp.). Turpreti 2007. gada 13. februāra pirmajā lasījumā acimredzami pretēji kompetentās komitejas ziņojumam Eiropas Parlaments šo ierobežojumu noraidīja (OV C 287 E, 136. (141.) lpp.).

jomas neizslēdz atkritumēļas. Saskaņā ar šo normu no Atkritumu pamatdirektīvas iedarbības jomas tiek izslēgti notekūdeņi, izņemot šķidros atkritumus, ja uz tiem jau attiecas citi normatīvie akti. Atkritumēļas nav notekūdeņi, jo tās nerodas, izmantojot vai patērējot ūdeni. Ja tās vispār (vēl) ir šķidras, drīzāk tās ir šķidrie atkritumi.

80. Līdz ar to uz otro jautājumu jāatbild tā, ka Atkritumu pamatdirektīvas nozīmē mazs jūzskats par atkritumiem, ja tas izplūst tankkuģa negadījuma rezultātā un sajaucas ar ūdeni un nogulām.

D — *Par trešo jautājumu — atbildība par izmaksām saistībā ar izplūdušo mazutu*

81. Uzdotot trešo jautājumu, *Cour de cassation* vēlas noskaidrot, vai *Total* kā mazuta ražotājs un/vai tās pārdevējs vai attiecīgi fraktētājs var tikt uzskatīts par atkritumu radītāju un/vai turētāju Atkritumu pamatdirektīvas 1. panta b) un c) punkta izpratnē, lai piemērotu šīs pašas direktīvas 15. pantu, ja negadījuma brīdī, kura rezultātā produkts pārvērtās par atkritumiem, vielas pārvadātājs bija trešā persona.

82. Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantā ir noteikts, kuram jāsamaksā atkritumu apglabāšanas izmaksas. Atsauce uz šo normu norāda, ka trešā jautājuma mērķis ir noskaidrot, vai *Total* koncerna sabiedrībām jāsamaksā izplūdušā mazuta apglabāšanas izmaksas.

1) Par saikni starp Atkritumu pamatdirektīvu un Konvenciju par atbildību

83. *Total* un Beļģija iebilst pret Atkritumu pamatdirektīvas 15. panta piemērošanu, uzskatot, ka atbildību par izmaksām par naftas piesārņojuma radītajiem zaudējumiem jūrā pilnīgi regulē Konvencija par atbildību un Fonda konvencija. Atbildība par naftas piesārņojuma radītajiem zaudējumiem tiek novirzīta uz kuģa īpašnieku, kamēr prasības pret citām personām, it īpaši pret fraktētāju, proti, *Total international Ltd*, ir izslēgtas. Papildus kuģa īpašnieka ierobežotajai atbildībai naftas piesārņojuma radītos zaudējumus saskaņā ar Fonda konvenciju līdz tajā noteiktajai atbildības kopsummai sedz starptautiskais fonds. Minētajiem noteikumiem šajā lietā ir priekšroka, salīdzinot ar Atkritumu pamatdirektīvas 15. panta piemērošanu.

84. Lai gan abas Konvencijas ir ratificējušas gandrīz visas dalībvalstis, Kópiena to nav

izdarījusi. Līdz ar to tās nav daļa no Kopienu tiesībām un — pretēji *Total* apgalvojumiem tiesas sēdē — Kopienai nav saistošas⁵⁷. Tiesas sēdē arī Komisija pamatoti uzsvēra, ka abas konvencijas nav saistošas Kopienai kā starptautiskas paražu tiesības⁵⁸. Līdz ar to prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā Tiesa nevar interpretēt šīs konvencijas⁵⁹. Tomēr tā var pārbaudīt, kādā mērā šīs konvencijas, kaut arī Kopienai tās nav juridiski saistošas, var traucēt Atkritumu pamatdirektīvas 15. panta piemērošanu.

Eiropas Kopienas interesēs pievienoties tā pamataktiem.

86. Šo Lēmumu var saprast tādējādi, ka Kopiena dalībvalstīm atļāva atkāpties no Kopienu tiesībām, ja tas bija vajadzīgs, lai pievienotos Papildu fonda protokolam. Saskaņā ar Lēmuma 2004/246 1. panta 4. punktu pieļaujамie izņēmumi ir Konvencijas par atbildību noteikumi.

Par Lēmumu 2004/246

85. *Total* atsaucas uz 2004. gada 2. marta Lēmumu 2004/246, ar ko pilnvaro dalībvalstis Eiropas Kopienas interesēs parakstīt, ratificēt vai pievienoties 1992. gada Starptautiskās konvencijas par naftas noplūdes radīto seku kompensēšanas starptautiskā fonda dibināšanu 2003. gada protokolam un ar ko pilnvaro Austriju un Luksemburgu

87. Ja Konvencija par atbildību atšķiras no Atkritumu pamatdirektīvas, iespējams, Lēmumam 2004/246 būtu jābūt pamatotam ar EKL 175. panta kompetenci vides jautājumos. Tomēr, kamēr Lēmums nav atcelts vai atzīts par spēkā neesošu, daudz kas liecina par to, ka vismaz ieinteresētās personas var paļauties uz attiecīgās dalībvalsts Konvencijas, ko apstiprinājusi Kopiena, piemērošanu.

57 — Skat. manus 2007. gada 20. novembra secinājumus lietā C-308/06 *Intertanko* u.c. (37. un turpmākie punkti un tajos minētā judikatūra) par Starptautisko konvenciju par kuģu radītā piesārņojuma novēršanu (*Marpol* 73/78).

58 — Par starptautisko paražu tiesību saistošo spēku skat. 1992. gada 24. novembra spriedumu lietā C-286/90 *Poulsen* un *Diva Navigation* (*Recueil*, I-6019. lpp., 9. un 10. punkts) un 1998. gada 16. jūnija spriedumu lietā C-162/96 *Racke* (*Recueil*, I-3655. lpp., 45. punkts).

59 — Skat. 1993. gada 2. augusta spriedumu lietā C-158/91 *Levy* (*Recueil*, I-4287. lpp., 21. punkts), 1994. gada 14. jūlija spriedumu lietā C-379/92 *Peralta* (*Recueil*, I-3453. lpp., 16. un 17. punkts) un 1997. gada 14. janvāra spriedumu lietā C-124/95 *Centro-Com* (*Recueil*, I-81. lpp., 58. punkts).

88. Lēmums 2004/246 gan tika pieņemts tikai vairākus gadus pēc *Ērika* nogrimšanas. Turpretī pienākums samaksāt izmaksas par atkritumeļļu apglabāšanu būtībā ir radies avārijas brīdī. Lēmumā 2004/246 nav nekādas norādes par to, ka noteiktos apstākļos šis pienākums jāatceļ ar atpakaļejošu spēku. Tā kā atbildība par izmaksām nav sods, nav arī

ienesla pieņemt, ka Atkritumu pamatdirektīvas 15. pants būtu pretrunā vieglāku sodu piemērošanas principam⁶⁰.

89. Tādēļ svarīga ir tiesiskā situācija brīdī, kad radās pienākumi saskaņā ar tiesību aktiem atkritumu jomā. Līdz ar to šajā lietā Lēmumam 2004/246 nav nozīmes.

91. Nevar izslēgt, ka Direktīva 2004/35 konkretizē Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantu un tādēļ tajā paredzētais izņēmums attiecībā uz Konvenciju par atbildību, iespējams, ietekmē arī Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantu. Tomēr šajā lietā Tiesai tas nav jāizšķir. Direktīva 2004/35 tika pieņemta atbilstoši reālajiem procesiem un [dalībvalstīm] bija jātransponē līdz 2007. gada 30. aprīlim. Tā neattiecas uz kaitējumu, ko izraisa emisija, starpgadījums vai avārija, kas notikusi pirms šīs dienas.

Par Jūras tiesību konvencijas 235. pantu

Par Direktīvu 2004/35/EK

90. Turklāt kā argumentu pret Atkritumu pamatdirektīvas piemērošanu *Total* un Beļģija min Direktīvu 2004/35/EK par atbildību vides jomā⁶¹. Direktīvas 4. panta 2. punktā ir noteikts, ka šī direktīva neattiecas uz kaitējumu videi vai uz kādiem tiešiem tāda kaitējuma draudiem, kas radušies tādas avārijas rezultātā, par kuru atbildība vai kompensācija ietilpst Konvencijas par atbildību darbības jomā, ja šī konvencija ir spēkā attiecīgajā dalībvalstī.

92. Tiesas sēdē *Total* atsaucās arī uz Jūras tiesību konvencijas 235. panta 3. punktu. Saskaņā ar to valstis sadarbojas starptautisko tiesību piemērošanā un turpmākā attīstīšanā, lai nodrošinātu ātru un atbilstošu visu jūras vides piesārņojuma izraisīto zaudējumu atlīdzināšanu.

93. Jūras tiesību konvencija ir Kopienas tiesību sistēmas neatņemama sastāvdaļa un Kopienai ir saistoša⁶². Kā pilnīgi

60 — Skat. arī 2005. gada 3. maija spriedumu apvienotajās lietās C-387/02, C-391/02 un C-403/02 *Berlusconi u.c.* (Krājums, I-3565. lpp., 66. un turpmākie punkti).

61 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 21. aprīļa Direktīva 2004/35/EK par atbildību vides jomā attiecībā uz videi nodarītā kaitējuma novēršanu un atlīdzināšanu (OV L 143, 56. lpp.).

62 — 2006. gada 30. maija spriedums lietā C-459/03 Komisija/Irija (*MOX-Plant*) (Krājums, I-4635. lpp., 82. punkts); precizāk skat. arī manus iepriekš 57. zemsvītras piezīmē minētos secinājumus lietā *Intertanko*, 46. un turpmākie punkti.

pamatoti Francija iebilst *Total*, no Jūras tiesību konvencijas 235. panta 3. punkta tomēr neizriet, ka ir saistošas noteiktas starptautiskās konvencijas par atbildību par naftas piesārņojuma izraisītiem zaudējumiem. Tas ietver tikai uzdevumu sadarboties.

Par EKL 307. pantu

94. Visbeidzot, arī no EKL 307. panta 1. punkta neizriet, ka Konvencijas par atbildību normām ir priekšroka, salīdzinot ar Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantu. Tikai pēc Kopienas dibināšanas 1958. gada 1. janvārī, piedaloties Francijai, tika noslēgta Konvencija par atbildību un Francija to ratificēja. Lidz ar to, ņemot vērā EKL 307. panta 1. punkta tekstu, šo punktu nevar piemērot.

95. Līdzīgi piemērojot EKL 307. panta 1. punktu, rezultāts būtu tāds pats. Teorētiski šo punktu varētu piemērot, ja dalībvalsts starptautisks pienākums būtu pret-runā vēlāk pieņemtam sekundārajam tiesību aktam. Šķiet, ka Konvencijas par atbildību 1969. gada redakcijā ratifikācijas rakstu

Francija deponēja 1975. gada 11. martā⁶³, kamēr Atkritumu pamatdirektīvas sākotnējo redakciju Padome pieņēma tikai 1975. gada 15. jūlijā.

96. Tomēr turpmāk nav sīkāk jāpārbauda, vai šajā situācijā var līdzīgi piemērot EKL 307. panta 1. punktu. Proti, šajā lietā Konvencija par atbildību tās sākotnējā redakcijā neliedz piemērot Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantu. Iespējama pretruna starp *ratione temporis* piemērojamo Konvencijas par atbildību 1992. gada redakciju un 15. pantu varētu izrietēt tikai no tā, ka Konvencija par atbildību aizliedz celt prasību pret tankkuģa fraktētāju, kamēr saskaņā ar 15. pantu tam, iespējams, jāsamaksā izmaksas par atkritumeļļu apglabāšanu. Tomēr 1969. gada Konvencijā par atbildību šī atbrīvošana no atbildības vēl nebija iekļauta. Salīdzinot ar Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantu, tā ir jaunāks starptautisks Francijas pienākums.

97. Lai gan pašreizējais Atkritumu pamatdirektīvas 15. pants ir ieviests ar Direktīvas grozījumiem 1991. gadā, jau Atkritumu pamatdirektīvas sākotnējā redakcijā

63 — Saskaņā ar informāciju timekla vietnē <http://www.comite-maritime.org/ratific/imo/imoidx.html>. 1975. gada 26. jūnija dekrēts 75-553, *Journal officiel*, 6716. lpp., publicēts 1975. gada 3. jūlijā, tajā ir atsauce uz 1971. gada pilnvaru ratificēt [Konvenciju] un ir noteikts, ka Konvencija stājas spēkā 1975. gada 19. jūnijā.

bija 11. pants, kas saturiski bija identisks 15. pantam.

98. Pretējā gadījumā būtu jānovērtē kuģa īpašnieka atbildības ierobežošana, jo tā bija paredzēta jau Konvencijas par atbildību sākotnējās redakcijas V pantā. No šāda viedokļa varētu rasties jautājums par to, vai Konvencijas par atbildību ratificēšanas brīdī sagaidāmā Atkritumu pamatdirektīvas pieņemšana rada traucējumus EKL 307. panta 1. punkta līdzīgai piemērošanai. Šeit tas gan nav sīkāk jāpārbauda, jo šī lieta neattiecas uz kuģa īpašnieka atbildību, bet gan uz kravas īpašnieka atbildību.

Par atbilstīgu interpretāciju

99. Līdz ar to saskaņā ar iepriekš minētajiem aspektiem Konvencija par atbildību un Fonda konvencija neizslēdz Atkritumu pamatdirektīvas 15. panta piemērošanu. Tomēr izteiktie argumenti ilustrē nozīmīgu politisko vienprātību par to, ka atbildība par naftas piesārņojuma radītajiem zaudējumiem tiek regulēta ar konvenciju par atbildību un Fonda konvenciju.

100. No vienas puses, šo vienprātību apliecina tas, ka abas Konvencijas ir ratificējušas gandrīz visas dalībvalstis, un, no otras puses, tas, ka vairākos *Total* minētajos Kopienai nesaistošajos tekstos tāpat ir noteikts, ka uz naftas piesārņojuma radītajiem zaudējumiem attiecas šīs konvencijas. Šajā sakarā runa ir par pirmo vides rīcības programmu⁶⁴, Komisijas priekšlikumu Padomes Direktīvai par civiltiesisko atbildību par atkritumu izraisītiem zaudējumiem⁶⁵, Komisijas paziņojumu Eiropas Parlamentam un Padomei par naftas pārvadājumu drošību pa jūru⁶⁶, kā arī Komisijas sniegtajām atbildēm uz divu parlamentāriešu jautājumiem⁶⁷.

101. Turklāt Kopienas tiesību atkāpšanās no šīm konvencijām apgrūtinātu Franciju un, iespējams, arī citas dalībvalstis, jo rastos pretruna starp pienākumiem, kas izriet no Kopienas tiesībām, un pienākumiem, kas noteikti starptautiskajās tiesībās. Saskaņā ar Kopienas un dalībvalstu pienākumu ievērot lojalitāti (Kopienas lojālas sadarbības princips) no šādām pretrunām pēc iespējas jāizvairās.

102. Visbeidzot, Kopienas sadarbības pienākums, kas izriet no Jūras tiesību konvencijas

64 — OV 1973, C 112, 1. lpp.

65 — OV 1989, C 251, 3. lpp.

66 — COM(2000) 142, galīgā redakcija, 6. lpp.

67 — Valstrēmas [Wallström] atbildes Komisijas vārdā uz deputāta Kriša Deivisa [Chris Davis] jautājumu E-0842/00 par "Katastrofu saistībā ar tankkuģi *Erika* un atbildību vides jomā" (OV 2001, C 53 E, 30. lpp.) un uz deputātes Eijas Ritas Korholas [Eija-Riitta Korhola] jautājumu E-1752/03 par "Ietekmes analīzi un obligāto civiltiesisko atbildību, lai nodrošinātu aizsardzību no naftas piesārņojuma radītā kaitējuma sekām" (OV 2004, C 51 E, 137. lpp.).

235. panta 3. punkta, nosaka vismaz īpaši uzmanīgu Kopienas attieksmi pret valstu centieniem. Tas atbilst arī Kopienas politikas attiecībā uz vidi mērķim, kas noteikts Līguma 174. panta 1. punkta ceturtajā ievilkumā, proti, starptautiskā līmenī veicināt pasākumus, kas risina vides problēmas.

103. Līdz ar to Atkritumu pamatdirektīvas 15. pants pēc iespējas jāinterpretē tā, lai izvairītos no pretrunām ar Konvenciju par atbildību un Fonda konvenciju⁶⁸.

2) Par Atkritumu pamatdirektīvas 15. panta interpretāciju

104. Tagad jāpārbauda, vai saskaņā ar Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantu abām *Total* koncerna sabiedrībām kā mazuta ražotājām un/vai pārdevējām un fraktētājām jāsamaksā izplūdušā mazuta apglabāšanas izmaksas.

Par Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantā minētajām personām

105. Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantā ir regulēta atkritumu apglabāšanas izmaksu maksāšana. Atbilstoši [ši panta] pirmajam ievilkumam saskaņā ar “piesārņotājs maksā” principu izmaksas samaksā atkritumu turētājs, kura atkritumus savāc atkritumu savācējs vai 9. pantā minētais uzņēmums. Otrajā ievilkumā papildus ir minēts iepriekšējais turētājs vai to produktu ražotājs, no kuriem radušies atkritumi.

106. Šajā sakarā spriedumā lietā *Van de Walle* u.c. Tiesa ir noteikusi, ka ar šo normu atbilstoši “piesārņotājs maksā” principam pienākums samaksāt ar atkritumu apglabāšanu saistītās izmaksas tiek uzlikts personām, kuras radījušas atkritumus, neatkarīgi no tā, vai tās ir atkritumu turētājas vai iepriekšējās turētājas, vai arī to produktu ražotājas, no kuriem radušies atkritumi⁶⁹.

107. Līdz ar to var runāt par *Total France SA* kā mazuta ražotājas, citiem vārdiem sakot, kā to produktu ražotājas, no kuriem radušies atkritumi, atbildību par izmaksām.

108. Turpretī uz *Total international Ltd* tas attiecas tikai gadījumā, ja tā bija atkritumu ražotāja vai vismaz iepriekšējā turētāja.

68 — Skat. arī manus iepriekš 57. zemsvītras piezīmē minētos secinājumus lietā *Intertanko* 78. punkts.

69 — Iepriekš 27. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Van de Walle* u.c., 58. punkts.

109. Saskaņā ar Atkritumu pamatdirektīvas 1. panta c) punktu "īpašnieks [turētājs]" ir atkritumu ražotājs vai fiziska vai juridiska persona, kuras īpašumā atrodas atkritumi. Līdz ar to saskaņā ar spriedumu lietā *Van de Walle* u.c. Atkritumu pamatdirektīva sniedz plašu īpašnieka [turētāja] definīciju, sīkāk nepaskaidrojot, vai pienākums pārstrādāt vai apglabāt atkritumus principā ir to ražotājam vai turētājam. Attiecībā uz turējumu šajā gadījumā nav nozīmes, vai tas ir paša lietas turējums vai svešas lietas turējums⁷⁰.

110. Nevar izslēgt, ka pārvadāšanas laikā sabiedrībai *Total international Ltd*, ko pārstāvēja pārvadājumu sabiedrība un apkalpe, netieši bija faktiskais valdījums pār mazutu. Tomēr avārijas dēļ tā zaudēja iespējamo valdījumu brīdī, kad mazuts pārvērtās par atkritumiem. Līdz ar to *Total international Ltd* nekad nav bijis valdījuma pār atkritumiem.

111. Tātad par *Total international Ltd* atbildību samaksāt izmaksas var runāt tikai gadījumā, ja šī sabiedrība ir uzskatāma par atkritumu radītāju un līdz ar to saskaņā ar Atkritumu pamatdirektīvas 1. panta c) punktu bija arī atkritumu radītāja.

112. Atkritumu pamatdirektīvas 1. panta b) punktā ir noteikts, ka "radītājs" ir ikviens,

kura darbība rada atkritumus ("sākotnējais radītājs"), un/vai ikviens, kas nodarbojas ar atkritumu priekšapstrādi, sajaukšanu vai citām darbībām, kuru rezultātā mainās atkritumu īpašības vai sastāvs.

113. Tas, vai šī definīcija attiecas uz *Total international Ltd*, — kā norāda arī Komisija — ir atkarīgs no tā, vai šī sabiedrība ietekmēja atkritumu izcelsmi tā, ka šo procesu var attiecināt uz tās darbību. Tā var uzskatīt, ja avārija ir notikusi līguma saistību neievērošanas dēļ vai citu *Total international Ltd* darbību, kuras rada šī uzņēmuma atbildību, dēļ⁷¹. To, vai tādējādi *Total international Ltd* ir uzskatāma par atkritumu radītāju, var konstatēt tikai kompetentā valsts tiesa, kas var izvērtēt lietas faktiskos apstākļus.

114. Jau minētais 2008. gada 16. janvāra spriedums krimināllietā dod pamatu papildus norādīt, ka, saskaņā ar tiem pašiem kritērijiem konstatējot attiecīgos faktus, par atkritumu radītāju un turētāju var uzskatīt arī *Total France SA*. Proti, *Tribunal de grande instance* konstatēja, ka *Total international Ltd* nav vainojama Erika nogrimšanā, bet drīzāk tā ir citas *Total* sabiedrības, *Total SA*, vaina, jo šī sabiedrība izvēlējās kuģi un turklāt nenodrošināja pienācīgu rūpību⁷². Kompetentajam valsts tiesām ir pienākums

⁷⁰ — Iepriekš 27. zemesvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Van de Walle* u.c., 55. punkts.

⁷¹ — Iepriekš 27. zemesvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Van de Walle* u.c., 60. punkts.

⁷² — Iepriekš 15. zemesvītras piezīmē minētais *Tribunal de grande instance de Paris* 2008. gada 16. janvāra spriedums, 228. lpp. Tomēr Starptautiskā naftas piesārņojuma radīto zaudējumu kompensācijas fonda direktora 2006. gada 20. septembra rakstā 92FUND/EXC.34/6/Add.1, timekļa vietne <http://www.iopcfund-docs.org/ds/pdf/92exc34-6eadd1.pdf>, 8. lpp., ir secināts, ka, ņemot vērā šajā brīdī veikto izmeklēšanu, *Total* nevarēja zināt kuģa trūkumus.

pārbaudīt, vai arī *Total France SA* var uzskatīt par atkritumu radītāju.

regulējums, jo šajā pantā netiek regulēta par izmaksām atbildīgās personas izvēle.

115. Līdz ar to var runāt par *Total France SA* atbildību samaksāt izmaksas par atkritumeļļu apglabāšanu, tāpēc ka tā ir ražojusi mazutu, kā arī tāpēc ka tā ir radījusi atkritumeļļas. *Total international Ltd* var uzlikt pienākumu samaksāt izmaksas tikai gadījumā, ja tā ir radījusi atkritumeļļas.

Par personas, kura samaksā izmaksas, izvēli saskaņā ar Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantu, ņemot vērā “piesārņotājs maksā” principu

116. Turpinājumā rodas jautājums, vai *Total France SA* un, iespējams, arī *Total international Ltd*, jāsamaksā izmaksas par atkritumeļļu apglabāšanu jau tāpēc vien, ka tās ietilpst Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantā minēto personu lokā.

117. Acīmredzot Komisija pamatojas uz to, ka par atkritumu apglabāšanas izmaksām var būt atbildīgas visas Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantā minētās personas. Turpretī Apvienotā Karaliste tiesas sēdē pauda viedokli, ka Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantā nav paredzēts atbildības

118. Tomēr Tiesa Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantu ir izpratusi citādi. Spriedumā lietā *Van de Walle u.c.* runa bija par ogļūdeņradi, kas bija izlijis no uzpildes stacijas un piesārņojis apkārtnējo augsni. Par to principā ir atbildīgs uzpildes stacijas pārvaldītājs, kas bija nopircis šo ogļūdeņradi savām lietošanas vajadzībām, tādējādi viņš bija turētājs, kas savām vajadzībām ogļūdeņradi glabāja līdz brīdim, kad tas kļuva par atkritumiem Direktīvas 75/442 1. panta b) punkta izpratnē⁷³. Tikai gadījumā, ja izņēmuma kārtā uzpildes stacijas noliktavas iekārtu sliktais stāvoklis un ogļūdeņraža sūce būtu notikusi naftas uzņēmuma, kas apgādā šo uzpildes staciju, līguma saistību neievērošanas dēļ vai dažādu darbību, kas var prasīt šī uzņēmuma atbildību, dēļ, varētu būt atbildīgs šis uzņēmums. Tad minētais naftas uzņēmums ar savu darbību būtu radījis atkritumus Direktīvas 75/442 1. panta b) punkta izpratnē un līdz ar to attiecīgo uzņēmumu varētu uzskatīt par šo atkritumu turētāju⁷⁴.

119. Līdz ar to, pēc Tiesas uzskata, izmaksas jāsamaksā personai, kura ir radījusi atkritumus⁷⁵. Turpretī 15. pantā minētās personas norāda tikai iespējamo personu,

73 — Iepriekš 27. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Van de Walle u.c.*, 59. punkts.

74 — Iepriekš 27. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Van de Walle u.c.*, 60. punkts.

75 — Iepriekš 27. zemsvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Van de Walle u.c.*, 58. punkts.

kam jāsamaksā izmaksas, loku, no kurām saskaņā ar “piesārņotājs maksā” principu jāizvēlas persona, kurai jāuzliek izmaksu samaksāšanas pienākums.

120. Šī “piesārņotājs maksā” principa attiecībā uz izmaksu sadalīšanu interpretācija atbilst citām valodu versijām, kurās — atšķirībā no vācu valodas redakcijas — nav izmantots kauzālas saiknes jēdziens, bet ir apgalvots, ka maksā piesārņotājs (*polluter pays, pollueur-payeur*). Līdz ar to “piesārņotājs maksā” principu Tiesa saprata kā samērīguma principa izpausmi, kas dalībvalstīm un Kopienas likumdevējam uzliek pienākumu nevienam nepiespriet samaksāt izmaksas, kas, ņemot vērā reālo situāciju, nav vajadzīgas⁷⁶. Konkrētajā gadījumā runa bija par to, vai nitrātu pieplūduma samazināšanās uz lauksaimniecību attiecas vairāk, nekā tas atbilst tās daļai pieejamo resursu kopā. Līdz ar to attiecībā uz tiesību aktiem atkritumu jomā vispirms jāsecina, ka nav jāsamaksā izmaksas par to atkritumu likvidēšanu, kas radušies no citiem.

121. Ja kāds produkts pārvēršas par atkritumiem, atkritumu radītājs principā ir pēdējais turētājs, jo tas atbrīvojas no šī produkta. Kā apgalvo *Total*, šķiet, ka līdz ar to produktu ražotāja atbildība par izmaksām — kāda tā ir iespējama saskaņā ar Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantu — ir pretrunā “piesārņotājs maksā” principam.

76 — 1999. gada 29. aprīļa spriedums lietā C-293/97 *Standley u.c.* (*Recueil*, I-2603. lpp., 52. punkts).

122. Tai pat laikā dažos noteikumos par atkritumu apsaimniekošanu ir paredzēts, ka atkritumu apglabāšanas izmaksas principā samaksā to produktu, kuri kļuvuši par atkritumiem, ražotājs. Šajā sakarā Komisija atsaucas uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2006. gada 6. septembra Direktīvu 2006/66/EK par baterijām un akumulatoriem, un bateriju un akumulatoru atkritumiem un ar ko atceļ Direktīvu 91/157/EEK⁷⁷, kuras 8. pantā ir noteikts, ka bateriju un akumulatoru kā atkritumu apglabāšanas izmaksas jāsamaksā to ražotājiem⁷⁸. Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 1994. gada 20. decembra Direktīvas 94/62/EK par iepakojumu un izlietoto iepakojumu⁷⁹ 15. pantu arī dalībvalstis var uzlikt pienākumu iepakojuma ražotājam samaksāt izmaksas par [atkritumu] likvidēšanu saskaņā ar tiesību aktiem atkritumu jomā⁸⁰.

123. Šo noteikumu tiesiskais pamats ir apstāklis, ka Atkritumu pamatdirektīvas 15. pants un it īpaši tajā minētais “piesārņotājs maksā” princips skaidri un galīgi nenosaka, kā regulējama atbildība par izmaksām. Tieši pretēji — “piesārņotājs maksā” principu var un vajag precizēt sīkāk. Tas pirmām kārtām ir likumdevēja uzdevums.

77 — OV L 266, 1. lpp.

78 — Līdzīgi noteikumi ietverti Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 18. septembra Direktīvas 2000/53/EK par nolietotiem transportlīdzekļiem (OV L 269, 34. lpp.) 5. panta 4. punktā un Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 27. janvāra Direktīvas 2002/96/EK par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem (OV L 37, 24. lpp.) 8. panta.

79 — OV L 365, 10. lpp.

80 — 2006. gada 16. februāra rīkojums lietā C-26/05 *Plato Plastik Robert Frank* (Krājumā nav publicēts, kopsavilkums — Krājums, I-24.* lpp., 34. punkts).

124. Tiesām jāpiemēro šis precizējums, ja nepieciešams, jāsniiedz tā interpretācija un vajadzības gadījumā jāpārbauda, vai ar to tiek ievērotas “piesārņotājs maksā” principa robežas. Šis princips ir kritērijs, kā valsts iekšējās tiesībās katrreiz transponēt Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantu, tas ir saistošs arī Kopienas likumdevējam, jo saskaņā ar Līguma 174. panta 2. punktu uz to balstīta politika attiecībā uz vidi.

125. Tomēr noteikti 174. pantā minētie mērķi un principi pareizi jālīdzsvaro. Arī kritēriju piemērošana ir sarežģīta. Tādēļ Tiesai ir jāpārbauda tikai un vienīgi, vai, pieņemot tiesisko regulējumu, nav acīmredzami nepareizi novērtēti EKL 174. panta piemērošanas priekšnoteikumi⁸¹.

126. Ņemot to vērā, principā nevar apstrīdēt Kopienas likumdevēja vai valsts likumdevēja lēmumu par atkritumu apglabāšanas izmaksu uzlikšanu to produktu ražotājam, no kuriem radušies atkritumi. Proti, attiecībā uz izstrādājumu vairākumu jau ražotājam jārēķinās ar to, ka, tos izmantojot paredzētajiem mērķiem, tie kaut kad kļūs par atkritumiem. Tādējādi, ražojot preces, ražotājs rada atkritumus un līdz ar to ir atbildīgs arī saskaņā ar “piesārņotājs maksā” principu.

127. Tam, ka par izmaksām ir atbildīgs ražotājs, ir dažas priekšrocības. Ja tam jāsamaksā [atkritumu] apglabāšanas izmaksas, tam ir stimulējošs efekts izstrādāt produktu tā, lai to varētu likvidēt pēc iespējas lēti. Tādējādi tiek īstenots EKL 174. panta 1. punkta trešajā ievilkumā noteiktais mērķis apdomīgi un racionāli izmantot dabas resursus un EKL 174. panta 2. punktā noteiktais princips, ka videi nodarītais kaitējums jālabo, pirmām kārtām novēršot tā cēloni. Vienlaicīgi apglabāšanas izmaksas ražotājs var iekļaut cenā un līdz ar to novirzīt atbildību uz pēdējo turētāju kā patieso atkritumu radītāju. Visbeidzot, šis izmaksu regulēšanas noteikums novērš, ka pēdējais turētājs varētu gribēt atbrīvoties no produkta nelikumīgi, lai ietaupītu apglabāšanas izmaksas.

128. Tomēr īpašie noteikumi par ražotāja atbildību liecina arī par to, ka, lai produktu ražotājiem varētu uzlikt pienākumu samaksāt apglabāšanas izmaksas, ir nepieciešams šāds skaidrs regulējums. It īpaši minētās priekšrocības var izmantot tikai tad, ja ražotājs un pēdējais turētājs zina šo izmaksu regulējumu.

129. Principā apsvērumus par atbildību samaksāt izmaksas, ja izstrādājumi tiek izmantoti paredzētajiem mērķiem, nevar neierobežoti attiecināt uz atkritumiem, kas radušies neparedzētu notikumu rezultātā. To ilustrē šāds gadījums: izmantojot izstrādājumu paredzētajam mērķim, citiem vārdiem sakot, sadedzinot mazutu, atmosfērā nokļūst gāzveida emisijas, kuras saskaņā ar Atkri-

81 — 1998. gada 14. jūlija spriedums lietā C-284/95 *Hi-Tech (Recueil, I-4301. lpp., 37. punkts)* un 2005. gada 15. decembra spriedums lietā C-86/03 *Griekija/Komisija (Krājums, I-10979. lpp., 88. punkts)*, abi attiecas uz Kopienas likumdevēju.

tumu pamatdirektīvas 2. panta 1. punkta a) apakšpunktu neietilpst tiesību aktu atkritumu piemērošanas jomā, un, iespējams, rastos arī neliels daudzums cieto atkritumu. To apglabāšana varētu būt relatīvi lēta, jo tie rastos elektrostacijā, kas jau ir aprīkota šim nolūkam. Turpretī pēc mazuta noplūdes un tā sajaukšanās ar ūdeni un nogulām rodas daudz lielāks atkritumu daudzums, ko var savākt un apglabāt tikai ar lielām grūtībām.

130. Līdz ar to šādu atkritumu rašanās risku saskaņā ar "piesārņotājs maksā" principu nevar uzreiz attiecināt uz mazuta ražotāju, bet gan tikai tādā mērā, kādā tas var ietekmēt neparedzētos notikumus, kuru rezultātā rodas atkritumi.

131. Tā spriedumā lietā *Van de Walle* u.c. ir paskaidrots: risku, ka atkritumi rodas negadījuma rezultātā, uzņemas persona, kas var novērst negadījumu. Tikai izņēmuma gadījumos atbildīgas ir citas personas, ja tās var vainot negadījuma izraisīšanā.

Par [tiesību normu] piemērošanu šajā lietā

132. Ja *Total* sabiedrību atbildība par izmaksām būtu jāizvērtē, pamatojoties tikai uz Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantu, no iepriekš minētajiem apsvērumiem izrietētu,

ka tām kā mazuta ražotājām un/vai pārdevējām un fraktētājām pēc kuģa avārijas varētu uzlikt pienākumu samaksāt atkritumu eļļu apglabāšanas izmaksas, ja šīs sabiedrības varētu vainot mazuta noplūdes izraisīšanā.

133. Tomēr tāda direktīvas norma kā, piemēram, Atkritumu pamatdirektīvas 15. pants, nevar radīt pienākumus privātpersonām, un tādējādi uz to nevar atsaukties attiecībā pret privātpersonām⁸². Līdz ar to 15. panta noteikumus attiecībā uz *Total* sabiedrībām var piemērot tikai tādā mērā, kādā tie ir paredzēti Francijas tiesību aktos.

134. Francijas tiesību akti, šķiet, iebilst pret *Total* sabiedrību atbildību. Proti, Francijā spēkā esošās Konvencijas par atbildību III panta 4. punkta c) apakšpunkts principā izslēdz jebkādas zaudējumu atlīdzības prasības pret fraktētāju. Izņēmums ir tikai tad, ja zaudējumus ir izraisījusi fraktētāja personīga rīcība vai bezdarbība ar mērķi radīt tādas zaudējumus, vai nolaidība, apziņoties, ka šāds kaitējums var rasties. Tas, vai šī atbrīvošana no atbildības attiecas uz *Total* sabiedrībām, jāizvērtē kompetentajām valsts tiesām⁸³.

82 — Skat. 1986. gada 26. februāra spriedumu lietā 152/84 *Marshall* (*Recueil*, 723. lpp., 48. punkts), 2004. gada 5. oktobra spriedumu apvienotajās lietās no C-397/01 līdz C-403/01 *Pfeiffer* u.c. (Krājums, I-8835. lpp., 108. punkts) un 2007. gada 7. jūnija spriedumu lietā C-80/06 *Carp* (Krājums, I-4473. lpp., 20. punkts).

83 — Iepriekš 15. zemsēvītras piezīmē minētais 2008. gada 16. janvāra *Tribunal de grande instance de Paris* spriedums, 235. lpp., attiecībā uz *Total SA* to izslēdza.

135. Tomēr pat gadījumā, ja attiecīgā persona ir vainojama negadījuma izraisīšanā, šķiet, ka atbrīvošana no atbildības neatbilst Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantam, bet ir vērtējama kā rīcības brīvības, ko transponēšanas ietvaros dalībvalstīm paredz “piesārņotājs maksā” princips, atļauta izmantošana.

136. Konvencija par atbildību un Fonda konvencija precizē atbildības samaksāt izmaksas sadalīšanu par naftas noplūdēm jūrā. Konvencijā par atbildību paredzētā atbildības par izmaksām novirzīšana uz kuģa īpašnieku atbilst “piesārņotājs maksā” principam. Ja notiek negadījums, tas parasti ir atbildīgs par to, ka tā kuģa krava pārvēršas par atkritumiem, jo tas atbild par kuģa, kuru tas izmanto vai liek izmantot, vadību un stāvokli. Noteiktos gadījumos, kad par zaudējumiem ir atbildīga kāda trešā persona, III panta 2. un 3. punktā ir paredzēts atbrīvot kuģa īpašnieku no atbildības. Šis atbildības veids atbilst Tiesas konstatētajai uzpildes stacijas pārvaldnieka atbildībai par ogleņderadi, kas no noliktavas iekārtas izlist apkārtējā augsnē⁸⁴.

137. Ar atbildības novirzīšanu saistītie šķēršļi celt prasības pret citām personām saskaņā ar Konvencijas par atbildību III panta 4. punktu, it īpaši pret c) apakšpunktā minēto fraktētāju, atbilst “piesārņotājs maksā” principam. Pirmkārt, pret šīm personām, ja atbil-

dība palielinās, var celt prasību tieši, proti, ja zaudējumus ir izraisījusi to personīga rīcība vai bezdarbība, lai radītu tādus zaudējumus, vai nolaidība, apzinoties, ka šāds kaitējums var rasties. Otrkārt, saskaņā ar Konvencijas par atbildību III panta 5. punktu pret šīm personām īpašnieks var celt regresa prasību. Līdz ar to ir nodrošināts, ka arī šīm personām atbilstoši to vainai saskaņā ar “piesārņotājs maksā” principu var uzlikt pienākumu samaksāt izmaksas. Šāds prasījums būtu it īpaši jāpārbauda, ja *Total* sabiedrības ir daļēji vai pilnīgi atbildīgas par kuģa avāriju, kā to konstatēja *Tribunal de grande instance*⁸⁵ un pieļauj Komisija un Francija.

138. Tomēr saskaņā ar Konvencijas par atbildību V pantu kuģa īpašnieka atbildība ir ierobežota, ja netiek pierādīts, ka zaudējumus nav izraisījusi tā personīga rīcība vai bezdarbība ar mērķi radīt tādus zaudējumus, vai nolaidība, apzinoties, ka šāds kaitējums var rasties. Ja atbildība ir ierobežota, saskaņā ar V panta 4. punktu atsevišķās prasības pret kuģa īpašnieku tiek apmierinātas tikai *pro rata*, tātad daļēji. Sākotnēji šķiet, ka tas ir “piesārņotājs maksā” principa pārkāpums.

84 — Iepriekš 27. zemesvītras piezīmē minētais spriedums lietā *Van de Walle u.c.*, 59. punkts.

85 — Iepriekš 15. zemesvītras piezīmē minētais 2008. gada 16. janvāra spriedums, 228. lpp.

139. Tomēr saskaņā ar Fonda konvenciju kuģa īpašnieka ierobežoto atbildību papildina Starptautiskā naftas piesārņojuma radīto zaudējumu kompensācijas fonda atbildība. Atbilstoši Fonda konvencijas 12. pantam šo Fondu finansē personas, kurām pa jūru tiek piegādāts liels daudzums naftas vai mazuta. Šo uzņēmumu pieprasījums izraisa naftas produktu pārvadāšanu, kas ir saistīta ar naftas noplūžu risku jūrā. Tādēļ saskaņā ar “piesārņotājs maksā” principu arī no tiem var prasīt samaksāt izmaksas par naftas noplūžu rezultātā radušo atkritumu apglabāšanu. Saskaņā ar Fonda konvencijas 4. panta 2. punktu Fonda atbildība ir izslēgta bruņotu konfliktu radīto zaudējumu gadījumā un saskaņā ar šī panta 3. punktu var tikt ierobežota cietušā līdzatbildības gadījumā. Principā saskaņā ar Fonda konvencijas 9. pantu arī attiecībā uz izmaksām, ko uzņemas samaksāt Fonds, pastāv iespēja celt regresa prasību pret citām atbildīgajām personām. Tā izskatāmajā lietā Fonds pakārtoti ir cēlis prasību pret dažādām personām, tostarp pret lietā iesaistītajām *Total* sabiedrībām⁸⁶.

140. Arī Fonda atbildība ir ierobežota. Atbildības ierobežošana var izraisīt, ka ne kuģa īpašnieks, ne Fonds nesamaksā daļu izmaksu par atkritumu, kas saistīti ar naftas piesārņojuma radītajiem zaudējumiem jūrā, apglabāšanu. Šis atlikušās izmaksas jāsamaksā vai

nu valstij, tātad nodokļu maksātājiem, vai arī noteiktām personām, kuras saskaņā ar valsts tiesībām arī var saukt pie atbildības par izmaksām.

141. Privātpersonu noslogošana ar izmaksām par atkritumu apglabāšanu, ja tās tos nav radījušas, būtu pretrunā ar “piesārņotājs maksā” principu⁸⁷. Saskaņā ar Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantu ieinteresētās personas varētu iebilst pret šādu valsts iestāžu prasījumu.

142. Turpretī sabiedrības noslogošana ar atlikušajām apglabāšanas izmaksām atbilst “piesārņotājs maksā” principam Atkritumu pamatdirektīvas 15. panta izpratnē. Sabiedrība arī vismazāk rēķinās ar attiecīgajiem riskiem, jo valstis pieļauj riskanto naftas produktu pārvadāšanu pa jūru. Vienlaidīgi, ievērojot *Marpol 73/78*⁸⁸ paredzētās prasības, valstis nodrošina kuģu drošības minimumu. Sabiedrība gūst labumu no šiem pārvadājumiem, jo tie nodrošina apgādi ar nepieciešamajiem enerģijas avotiem. Ja nebūtu naftas produktu pieprasījuma, nebūtu arī pārvadājumu. Līdz ar to ir attaisnojami uzskatīt, ka arī sabiedrība ir vainojama par naftas noplūdēm un uzņemas riska daļu.

86 — Starptautiskā naftas piesārņojuma radīto zaudējumu kompensācijas fonda direktora 2006. gada 4. maija raksts 92FUND/EXC.33/5, tīmekļa vietne http://www.iopcfund-docs.org/ds/pdf/92exc33-5_e.pdf, 5. un 6. lpp.

87 — Skat. iepriekš, 120. punkts.

88 — 1973. gada Starptautiskā konvencija par kuģu izraisītā piesārņojuma novēršanu, kas grozīta ar 1978. gada protokolu (*Recueil des traités des Nations unies/LIN Treaty Series*, Bd. 1341, Nr. 22484).

143. Konvencija par atbildību un Fonda konvencija liecina par to, ka līgumslēdzējas valstis, tostarp gandrīz visas dalībvalstis, atbildības ierobežošanu atzīst par pamatotu un rēķinās ar risku, ka tām būs jāsamaksā papildu izmaksas. Ja naftas piesārņojuma radītie zaudējumi pārsniedz kuģa īpašnieka un Fonda atbildības robežas, tos diez vai var nosegt ar privātā sektora ieinteresēto personu līdzekļiem. Arī plašāki apdrošināšanas risinājumi nešķiet ticami.

144. Turklāt kuģa īpašnieka atbildība un Fonda papildināšana nav saistītas ar vainu. Līdz ar to pastāv relatīvi liela varbūtība, ka naftas piesārņojuma radītie zaudējumi tiks segti pilnīgi vai vismaz daļēji.

145. Īpaša nozīme tam ir pašreiz, kad 2005. gadā stājās spēkā Fonda konvencijas papildprotokols⁸⁹, ar kuru izveido Starptautisko naftas piesārņojuma radīto zaudējumu kompensācijas papildu fondu, ko arī finansē naftas produktu importētāji un kas būtiski palielina atbildības apmēru.

89 — Publicēts OV 2004, L 78, 24. lpp. Saskaņā Fonda timekļa vietnē <http://www.iopcfund.org/92members.htm#suppfund> sniegto informāciju līdz ar četrām citām valstīm Protokolu ir ratificējuši Beļģija, Dānija, Vācija, Grieķija, Spānija, Francija, Irija, Itālija, Latvija, Lietuva, Nīderlande, Portugāle, Slovēnija, Somija, Zviedrija un Apvienotā Karaliste, bet 2008. gada 30. martā tas stāties spēkā Ungārijā.

146. Tādējādi Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantam un tajā ietvertajam “piesārņotājs maksā” principam atbilst tas, ka, no vienas puses, atbildību par naftas noplūdēm jūrā saskaņā ar Konvenciju par atbildību un Fonda konvenciju var novirzīt uz kuģa īpašnieku un Starptautisko naftas piesārņojuma radīto zaudējumu kompensācijas fondu un, no otras puses, var ierobežot šīs atbildības apmēru. Šāds secinājums atbilst pienākumam, interpretējot Kopienu tiesības, pēc iespējas izvairīties no pretrunām ar Konvenciju par atbildību⁹⁰.

147. Līdz ar to uz trešo jautājumu jāatbild tā, ka mazuta ražotājam un/vai pārdevējam un fraktētājam saskaņā ar Atkritumu pamatdirektīvas 15. pantu pēc kuģa avārijas var uzlikt pienākumu samaksāt izmaksas par atkritumu eļļu apglabāšanu, ja tos var vainot mazuta noplūdes izraisīšanā. Tāpat šai normai atbilst tas, ka mazuta ražotāja un/vai pārdevēja un fraktētāja atbildību var ierobežot saskaņā ar Konvenciju par atbildību un Fonda konvenciju.

90 — Skat. iepriekš, 99. un turpmākie punkti.

V — Secinājumi

148. Līdz ar to es iesaku Tiesai uz prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

- 1) mazuts, kas ir naftas pārstrādes procesa produkts, kas ir piemērots patērētāju vajadzībām, kuru ražotājs ir paredzējis pārdot kā degvielu un kurš ir minēts Padomes 1968. gada 20. decembra Direktīvā 68/414/EEK, ar ko EEK dalībvalstīm uzliek pienākumu uzturēt jēlnaftas un/vai naftas produktu obligātas rezerves, pats par sevi nevar tikt definēts kā atkritumi saskaņā ar Padomes 1975. gada 15. jūlija Direktīvas 75/442/EEK par atkritumiem 1. pantu;
- 2) Direktīvas 75/442 nozīmē mazuts jāuzskata par atkritumiem, ja tas izplūst tankkuģa negadījuma rezultātā un sajaucas ar ūdeni un nogulām;
- 3) mazuta ražotājam un/vai pārdevējam un fraktētājam saskaņā ar Direktīvas 75/442 15. pantu pēc kuģa avārijas var uzlikt pienākumu samaksāt izmaksas par atkritumeļļu apglabāšanu, ja tos var vainot mazuta noplūdes izraisīšanā. Tāpat šai normai atbilst tas, ka mazuta ražotāja un/vai pārdevēja un fraktētāja atbildību var ierobežot saskaņā ar 1969. gada 29. novembra Starptautisko konvenciju par civilo atbildību par naftas piesārņojuma radītajiem zaudējumiem 1992. gada Protokola redakcijā un saskaņā ar 1971. gada Starptautisko konvenciju par Starptautiskā fonda izveidošanu naftas piesārņojuma radīto zaudējumu kompensācijai 1992. gada Protokola redakcijā.